

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra etiky, psychologie a charitativní práce

Diplomová práce

Náhradní rodinná péče a výchova dětí homosexuálními páry z pohledu práva, psychologie a křesťanské etiky.

Vedoucí práce: doc. Jindřich Šrajer, Dr. theol.

Autor práce: Bc. Monika Doležalová

Studijní obor: Etika v sociální práci

Forma studia: kombinovaná

Ročník: 2

2017

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum:

12. března 2017

Podpis studenta

.....

Děkuji vedoucímu diplomové práce doc. Jindřichu Šrajerovi, Dr. theol. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

Úvod	6
1. Homosexualita z historického a soudobého hlediska, homoparentální rodina	8
1.1 Kritika vůči homosexuálním svazkům a adopci dětí	8
1.1.1 Homofobie a negativistické postoje vůči výchově dětí homosexuálními páry	9
1.2 Postoje veřejnosti k legalizaci manželství a adopce homosexuálními páry	11
1.2.1 Postoje veřejnosti k právům homosexuálů v ČR	12
1.3 Statistické údaje týkající se homosexuálních párů	14
1.3.1 Homosexuálové a statistické údaje v ČR.....	15
1.3.2 Homosexuálové a statistické údaje ve vybraných státech	16
1.4. Homosexualita z historického hlediska	17
1.4.1 Homosexuální chování ve Starověku	17
1.4.2 Homosexuální chování ve středověku a během renesance	22
1.4.3 Novověk a homosexuální chování	23
2. Práva homosexuálních párů ve vybraných zemích světa včetně ČR	25
2.1 Homosexualita	25
2.1.1 Státy, kde je homosexualita nelegální a trestná	25
2.1.2 Státy povolující registrované partnerství	26
2.1.3 Státy dovolující homosexuálním párům vstoupit do manželství	27
2.2 Náhradní rodinná péče ve vybraných státech	29
2.2.1 Velká Británie	29
2.1.2 Francie	30
2.1.3 USA	32
2.1.4 Právní úprava soužití homosexuálních párů v ČR.....	34
2.1.5 Právní úprava výchovy dětí homosexuálními páry v ČR	35
2.1.6 Aktuálnost problematiky homoparentality v ČR.....	43
3. Homoparentalita z pohledu psychologie.....	45
3.1 Psychologické poznatky ohledně vývoje a výchovy dětí	45
3.1.1 Geny versus prostředí	46
3.1.2 Interakční teorie	47
3.1.3 Základní psychické potřeby	49
3.1.4 Attachment - teorie citové vazby	51

3.2 Rodina.....	54
3.2.1 Rodinné subsystémy a hranice mezi nimi.....	55
3.2.2 Funkčnost rodiny	60
3.3 Vybrané studie zabývající se homoparentalitou	62
3.3.1 Výzkumy zkoumající vliv homosexuální orientace rodičů na sexuální orientaci dětí.	64
3.3.2 Výzkumy zkoumající vliv homosexuální orientace rodičů na genderové role dětí	65
3.3.3 Výzkumy zkoumající vliv homosexuální orientace rodičů na psychický vývoj dětí	67
3.4 Otázka hodnocení homoparentality	68
4. Rodina a rodičovství optikou křesťanské etiky	70
4.1 Manželský svazek muže a ženy, jako základ rodiny	70
4.2 Odmítnutí právního uznání svazků homosexuálů.....	71
4.3 Pohled církve na rodičovství a výchovu dětí	72
4.4 Rodina založená na přirozeném svazku muže a ženy	75
Závěr	77
Seznam použitých zdrojů	80
Seznam použitých zkratk	85
Abstrakt	86
Abstract.....	86

Úvod

Rodina, v našich končinách prochnutých křesťankou kulturou, znamenala a dosud většinou znamená společenství muže a ženy, kteří žijí ve svazku manželském a jejich děti. Nejen v historii lidstva, ale i dnes se setkáváme s praxí, která je v rozporu s klasickým, křesťanským pojetím rodiny (např. polygamní rodiny, neúplné rodiny pouze s jedním rodičem, homosexuální svazky apod.). Zvláště posledně jmenovaná praxe nastoluje četné otázky po společenské akceptovatelnosti takového svazku a jeho postavení na roveň rodiny. Je akceptovatelná varianta „rodiny“ tvořená „rodiči“ stejného pohlaví a dětmi? Právě touto problematikou se bude zabývat diplomová práce na téma „Náhradní rodinná péče a výchova dětí homosexuálními páry z pohledu práva, psychologie a křesťanské etiky. Kdysi společností opovrhovaná a neakceptovatelná homosexualita se stala na konci minulého tisíciletí něčím téměř běžným a společensky přijatelným jevem. Homosexuální vztahy našly ve většině vyspělých států světa podporu, resp. pochopení majority, tedy heterosexuálně orientovaných lidí.

Co se týče problematiky výchovy dětí homosexuálními páry, je tato otázka stále velice diskutabilním a citlivým tématem. Někteří lidé jsou zastánci výhradně tradičního modelu rodiny a o homosexuálním rodičovství tvrdí, že je nepřírozené a pouze vztah muže a ženy zpečetěný sňatkem považují za správné prostředí, kde může dítě spokojeně a bez jakékoli újmy vyrůstat. Jiní negativně hodnotí to, že v případě výchovy dítěte homosexuálním párem není přítomná žádná osoba opačného pohlaví. Absence mužského nebo ženského vzoru má podle nich špatný vliv na vývoj dítěte. A konečně existují ti, kterým vadí homosexuálové jako takoví, stejně jako jejich možnost společně vychovávat děti. Mnoho lidí navíc zastává názor, že homosexualita rodičů může ovlivnit budoucí sexuální orientaci jejich dětí, a proto se k výchově dětí lesbičkami nebo gayi staví odmítavě.

Výchova dětí homosexuálními páry je kontroverzní a velice citlivé téma, které vede ke střetu názorů. Mnoho televizních debat věnovaných tomuto tématu končí převážně konfliktem a hádkou dvou stran zastávajících opačné názory. I to je důvod, proč jsem si jako téma diplomové práce vybrala právě zhodnocení náhradní rodinné péče a výchovu dětí homosexuálními páry z pohledu psychologie a křesťanské etiky. Z hlediska vývojové psychologie bude zodpovězeno, zda je prostředí s dvěma tatínky

nebo dvěma maminkami vhodné pro zdravý vývoj dítěte. Z morálního a etického hlediska půjde o otázku, zda je vůbec správné, aby děti měly dva rodiče stejného pohlaví.

Práce bude vycházet z odborných českých i zahraničních sociologických, psychologických a právních publikací zaměřených na rodinu a fenomén homosexuality. Členěná bude do čtyř kapitol. První kapitola seznámí čtenáře se statistickými údaji ohledně homosexuálních jedinců a jejich rodin, poukáže na kritiku společnosti, ale i odborných pracovníků vůči výchově dětí homosexuálními páry a zároveň nabídne historický exkurz k dané problematice. Druhá kapitola, s ohledem na téma práce, představí právní úpravu homosexuálních svazků a možnosti vychovávat děti homosexuálními páry ve vybraných zemích světa včetně České republiky. Třetí kapitola nabídne analýzu vědeckých poznatků z oblasti psychologie, sociologie, sociální práce a pedagogiky ohledně rodiny, homosexuality a výchovy dětí homosexuály. Poslední kapitola pak poukáže na tradiční model rodiny, který se snaží sociální učení církve podporovat a pokusí se vysvětlit, proč církve nemůže souhlasit s uznáním homosexuálních svazků a výchovou dětí v nich.

Práce si klade za cíl prostudovat odbornou literaturu ohledně homosexuality a možnosti výchovy dětí homosexuálními páry a pomocí analýzy dat hledat odpověď na opodstatněnost či neopodstatněnost jednotlivých pozic vůči výše uvedené problematice včetně prezentace stanoviska křesťanské etiky vůči ní.

1. Homosexualita z historického a soudobého hlediska, homoparentální rodina

První kapitola je členěná do čtyř podkapitol. První z nich by měla poukázat na otázku, proč je toto téma diskutované a tolik citlivé. Druhá podkapitola, se bude věnovat postojům široké veřejnosti vůči homosexuálním svazkům a homoparentalitě, jak v České republice, tak v některých vybraných státech světa. V třetí podkapitole půjde především o seznámení se se statistickými údaji ohledně počtu homosexuálů, registrovaných partnerství, manželství a počtem dětí vyrůstajících s homosexuálními rodiči. Ve čtvrté podkapitole půjde o krátký exkurz postojů k homosexualitě v minulosti.

1.1 Kritika vůči homosexuálním svazkům a adopci dětí

Fenomén homosexuality a problematika výchovy dětí homosexuálními páry je stále velmi diskutované téma jak v laické, tak odborné veřejnosti. Někomu je daná problematika blízká, nějak se ho konkrétně týká, například tak, že má mezi svými přáteli, v rodině nebo v blízkém okolí homosexuálně orientovaného člověka, díky němuž má možnost zaujmout názor vůči homosexuálním rodinám na základě nějaké reálné zkušenosti s homosexuálem. Někdo jiný se jen o danou problematiku zajímá, čte odborné knihy, články a sleduje nové poznatky z oblasti exaktních věd. A jsou samozřejmě i lidé, které problematika homosexuálních rodin nijak nezajímá, ani s nimi nemají žádnou praktickou zkušenost. Každý člověk si pak na základě nějakého důvodu utvoří na homosexuální svazky a výchovu dětí homosexuály svůj názor, který je podložen argumenty, vlastní zkušeností, znalostí oboru nebo osobním pocitem. Setkáme se tak s aktivisty, kteří se domáhají legalizace manželství pro homosexuální páry spolu s možností adoptovat děti. Pak s těmi, kteří s legalizací homosexuálního manželství a adopcí dětí homosexuály souhlasí, ale nijak zvlášť je nepodporují. Jiní se touto otázkou vůbec nezabývají nebo je jim jedno, co homosexuálové mohou. Nakonec se setkáváme s těmi, kteří s legalizací homosexuálního manželství a adopcemi dětí homosexuálními páry nesouhlasí.

Stejně jako rodiny heterosexuálních rodičů, jsou rodiny lesbických a gay rodičů rozmanitou skupinou. Najdeme mezi nimi stejná zastoupení skupin rodin, jako u heterosexuálních rodin, bez ohledu na jejich sexuální orientaci. V běžném životě se tak

dnes můžeme setkat jak s homosexuálními, tak heterosexuálními rodiči, kteří jsou rodiči agresivními, rodiči bez práce, rodiči se základním vzděláním, s vysokoškolským vzděláním, rodiči workoholiky nebo rodiči s odlišným náboženským vyznáním, odlišnou kulturou nebo národností. Publikace, jako např. Vývojová psychologie paní doktorky Thórové, tvrdí, že homosexuální rodiče a jejich děti jsou terčem neoprávněné kritiky. Považuje ji za předsudečnou.¹

1.1.1 Homofobie a negativistické postoje vůči výchově dětí homosexuálními páry

U lidí, kteří zastávají nepřátelské postoje vůči homosexuálům, hovoříme o *homofobii*. Použití tohoto termínu není zcela šťastné, jelikož v původním smyslu v psychologické terminologii znamená označení pro chronický strach buďto z homosexuálních lidí nebo ze svých vlastních homosexuálních tendencí.² Soudobý význam termínu homofobie pochází pravděpodobně z knihy *Society and the Healthy Homosexual*, vydané roku 1972 americkým psychologem Georgem Weinbergem, který vycházel z předpokladu, že negativistický postoj některých lidí vůči homosexuálům úzce souvisí s potlačením jejich homosexuálních sklonů. Několikrát byla snaha nahradit v odborné literatuře tento termín za jiný, ale žádný z nich se neujal, a proto se v mnoha publikacích setkáváme s termínem homofobie pro označení lidí s negativním postojem a chováním vůči homosexuálům.³

Homofobní lidé jsou často zastánci názoru, že homosexualita je něco nepřirozeného, někteří ji stále považují za nemoc a v souvislosti s výchovou dětí jsou přesvědčeni, že homosexuálové nejsou schopní dostatečně fungovat jako rodiče a nebudou zvládat výchovu dětí na stejné úrovni, jako heterosexuální rodiče.⁴ Tento názor nepanuje jen mezi homofobními lidmi, ale rovněž mezi obecnou veřejností i některými psychology.

Když se například zaměříme na odborníky z České republiky, konkrétně na tuzemské psychology, najdeme mezi nimi známé odpůrce výchovy dětí homosexuálními

¹ Srov. THOROVÁ, *Vývojová psychologie*, s. 194.

² Srov. HARTL, P., HARTLOVA, H. *Psychologický slovník*, s. 193.

³ Srov. PECHOVÁ, O. *Homofobie, heterosexismus, diskriminace sexuálních minorit?* [online]. Dostupné na WWW: <<http://www.mkc.cz/uploaded/antidiskriminace/Homofobie.pdf>>.

⁴ Srov. TRAMPOTOVÁ, O. *Homosexuálové a adopce*. [online]. Dostupné na WWW: <<https://psychologie.cz/homosexualove-adopce/>>.

rodiči. Patří mezi ně např. psycholog a ředitel Dětského centra Paprsek Jaroslav Šturma nebo psycholog Jeroným Klimeš, jež se v pořadu M. Jílkové Máte slovo, nechal slyšet, že: homosexualita je vlastnost, kterou nikdo z nás nechce mít. Nikdo nechce být homosexuál, a jako rodiče nechceme mít homosexuální děti, když je máme, těžko se s tím smiřujeme. Dále poukazuje na to, že homosexuálové jsou minorita, která žije jiným životem než majorita, například nežijí ve stabilním partnerství, tak jako heterosexuální páry. Rovněž se domnívá, že pedofilních zneužití dětí je ve větším množství u homosexuálních jedinců, než u heterosexuálů.⁵

Všechny tyto názory lze rovněž nalézt v rámci široké populace. Lidé se často domnívají, že odlišná sexuální orientace rodičů má pravděpodobně vliv na určité aspekty vývoje jedince. Nejvíce se obávají, že výchova dětí homosexuálními páry bude mít dopad v následujících oblastech:

- 1) vliv na sexuální orientaci dětí,
- 2) děti budou homosexuálními rodiči sexuálně zneužívány,
- 3) dětem bude chybět jeden genderový vzor role, což bude mít špatný vliv na identitu dětí,
- 4) bude negativně ovlivněn psychický vývoj dětí,
- 5) děti budou díky homosexualitě svých rodičů deprimované a posměchem pro okolí,
- 6) někteří lidé homosexualitu nepovažují za normální a výchova dětí těmito páry jim přijde nepřirozená, bojí se, že bude docházet ke zneužívání náhradního mateřství, umělého oplodnění a podobně.

Výše uvedené obavy nepadají jen v České republice, ale i v dalších státech. Například v Norsku byl v roce 1998 proveden výzkum, kdy byla dotazována veřejnost, co si myslí o výchově dětí homosexuálními páry, přičemž kolem 41 % respondentů se domnívalo, že děti vyrůstající s homosexuálními rodiči budou poškozeny. Lidé se domnívají, že děti homosexuálních rodičů budou pravděpodobně poškozeni v oblasti genderových rolí a sexuální orientace.⁶

⁵ Srov. JÍLKOVÁ, M. *Máte slovo – osvojování dětí homosexuály*. [online]. Dostupné na WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/213411030520014/>.

⁶ Srov. HOLLEKIN, R., SLAATTEN, A., ANDERSSEN, n. *A Nationwide Study of Norwegian Beliefs...*, [online]. Dostupné na WWW: <http://link.springer.com/article/10.1007/s13178-011-0049-y>.

Není to však jen veřejnost, kdo si klade různé otázky ohledně výchovy a vývoje dětí vyrůstajících s homosexuálními rodiči. Veřejnost si výše uvedené otázky klade, aniž by tím ovlivnila něčí život. Existují však profese, které si takové otázky kladou v souvislosti se svou prací, a na základě svého (profesního) uvážení poté rozhodují o osudu dětí, zda by měly nebo mohly jít do rodin homosexuálních rodičů. Je to právě soudce, kdo si klade otázku, zda děti vyrůstající s homosexuálními rodiči mohou vyrůstat stejně jako děti heterosexuálních rodičů a nestanou se objektem posměšků svého okolí; dle toho, jak si na výše zmíněnou otázku odpoví, pak ovlivňují osudy dětí a rodin.⁷

V souvislosti s těmito poznatky někteří psychologové hovoří o nedostatku informovanosti veřejnosti. Možná právě proto se s největší pravděpodobností pokusili o shrnutí výsledků již provedených výzkumů týkajících se homosexuálních rodin, aby mohli pomocí vědecky podložených argumentů odpovědět na některé z uvedených otázek ohledně homosexuálních rodin. První systematické výzkumy zabývající se homosexuálním rodičovstvím byly založené na pozorování homosexuálních a heterosexuálních dospělých již v 50 letech minulého století. Srovnávání dětí homosexuálních a heterosexuálních rodičů jsou o něco mladší. Tyto výzkumy se snažily objektivně hledat odpovědi na již položené otázky, zda může homosexualita rodičů ovlivnit sexuální orientaci dětí, zda má nějaký dopad na psychický vývoj dětí, nebo zda lze najít jistou spojitost mezi sexuální orientací rodičů a týráním a zneužíváním dětí. Některým z těchto výzkumů se budu podrobněji věnovat ve čtvrté kapitole.⁸

1.2 Postoje veřejnosti k legalizaci manželství a adopce homosexuálními páry

Postoje široké veřejnosti vůči legalizaci manželství a adopce dětí homosexuálními páry závisí na několika faktorech. Prvním z faktorů jsou oprávnění, kterých se homosexuálové domáhají a která chtějí mít. To znamená, že postoj veřejnosti může být kladný k legalizování manželského svazku pro gaye a lesby, ale naproti tomu může být negativní postoj pro legalizování adopcí homosexuálními páry. Druhým faktorem, jenž má vliv na postoj veřejnosti k právům homosexuálů, je kulturní a historické prostředí

⁷ Srov. O'CONNOR, E. *The Gay Baby Boom - The psychology of Gay Parenthood*, s. 3.

⁸ Srov. GOLDBERG, A. E. *Lesbian and Gay Parents and Their Children*, s. 28.

států, ve kterých žijí a v neposlední řadě jsou rozhodujícím faktorem také náboženská a jiná vyznání. V diplomové práci se zaměřím především na postoje veřejnosti k právům homosexuálů v České republice.

1.2.1 Postoje veřejnosti k právům homosexuálů v ČR

Při čtení odborných článků, shrnutích výzkumů či výsledků z průzkumů veřejného mínění se velmi často setkáváme s homosexualitou ve spojitosti s lidskými právy. Přestože média a veřejné diskuze často hovoří o právech homosexuálních párů, nemůžeme říci, že by možnost uzavřít manželství nebo možnost adoptovat dítě byla právem v přirozenoprávním slova smyslu. Ke kodifikaci a pozitivně právnímu zakotvení možnosti homosexuálů uzavřít sňatek či adoptovat dítě je potřeba, aby dospěla společnost politickým rozhodnutím. V tomto ohledu se právo stává právem tehdy a jen tehdy, kdy je na základě řečeného politického rozhodnutí inkorporováno do daného právního řádu, zejména pak v souvislosti s adopcí dítěte či využití možností asistované reprodukce. Jelikož se termín *práva* homosexuálů užívá v odborné literatuře a zdrojích, na které je dále odkazováno, s vědomím výše uvedené výhrady termín *práva* homosexuálů na některých místech práce používám.

V České republice proběhla již řada výzkumů veřejného mínění ohledně otázek legalizace registrovaného partnerství, manželství či adopce dětí pro homosexuální páry. Pro tuto práci budu vycházet z výzkumu provedeným Centrem pro výzkum veřejného mínění, z června roku 2016.

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, jaký postoj zaujímá česká veřejnost vůči registrovanému partnerství, adopci dětí z dětských ústavů a adopci dětí svého partnera. Respondenti odpovídali na škále pěti odpovědí, další otázky výzkumu směřovaly na samotné respondenty. Níže je sestavená tabulka v procentech z odpovědí respondentů výzkumu. Jak je patrné z tabulky, téměř tři čtvrtiny (74%) všech dotazovaných respondentů, souhlasí s již kodifikovaným právem homosexuálů uzavřít registrované partnerství.⁹

⁹ Srov. ČADOVÁ, N. *Postoje veřejnosti k právům homosexuálů – červen 2016* [online], s. 1. Dostupné na WWW: <http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7579/f3/ov160725.pdf>.

	REGISTROVANÉ PARTNERSTVÍ	ADOPCE DĚTÍ PARTNERA	ADOPCE DĚTÍ Z ÚSTAVŮ	UZAVŘÍT SŇATEK
ROZHODNĚ ANO	33 %	26 %	18 %	20 %
SPIŠE ANO	41 %	36 %	30 %	31 %
SPIŠE NE	12 %	16 %	20 %	23 %
ROZHODNĚ NE	9 %	13 %	23 %	20 %
NEVÍM	5 %	9 %	9 %	6 %

Nadpoloviční většina respondentů v počtu 51 % souhlasí s legalizací manželské instituce i pro homosexuální páry a více než polovina respondentů (62 %) souhlasí rovněž s tím, aby homosexuálové mohli adoptovat děti svých partnerů. Pokud jde ale o děti z dětských ústavů, nemají zatím homosexuální páry oporu ani u poloviny dotazované populace. S adopcí dětí z dětských ústavů homosexuálními páry souhlasí 48% dotazovaných a 43 % s umožněním tohoto práva homosexuálům nesouhlasí.¹⁰

Na základě dotazování byla posléze provedena podrobnější analýza, která srovnávala odpovědi respondentů podle jejich pohlaví, věku, dosaženého vzdělání či místa bydliště. Z analýzy tak vyplynulo, že sledovaná práva homosexuálů spíše podporují lidé ve věkové kategorii 15 až 44 let, lidé s vysokoškolským vzděláním a respondenti, jež svou životní úroveň hodnotili, jako dobrou.

Respondentům byla také položena třídící otázka, zda-li mají ve svém blízkém okolí (např. z řad přátel) nějakého homosexuála. 37 % respondentů uvedlo, že mají přátele mezi homosexuálními ženami nebo muži, 54 % pak uvedlo, že nikoli a 9 % procent si nebyli jistí. Tato otázka vedla ke zjištění, že respondenti, kteří mají mezi svými přáteli nějakého homosexuála, jsou spíše zastánci práv homosexuálů, než respondenti, kteří mezi svými přáteli žádného homosexuála nemají.

¹⁰ Srov. ČADOVÁ, N. *Postoje veřejnosti k právům homosexuálů – červen 2016* [online], s. 2 -3. Dostupné na WWW: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7579/f3/ov160725.pdf.

V neposlední řadě je vhodné poukázat na srovnání výzkumů ohledně sledovaných práv homosexuálů s dotazováním z předešlých let, jež se od roku 2005 neustále mění. V následující tabulce jsou uvedené odpovědi v procentech, přičemž první číslo odpovídá součtu všech odpovědí souhlasných a druhé číslo je součet všech nesouhlasných odpovědí. Je vhodné zmínit, že otázka na adopci dětí byla do roku 2013 pokládána jako jedna, zda respondenti souhlasí s povolením adopcí pro homosexuální páry a až od roku 2014 byla rozdělena na dvě otázky (adopci dětí partnerů a adopci dětí z ústavů):

	2005	2008	2010	2012	2014
REGISTROVANÉ	61/30	75/19	72/23	75/21	73/23
SŇATEK	38/51	38/55	49/45	51/44	45/48
ADOPCE	19/70	23/65	29/60	37/55	58/32
					45/48

Z tabulky je patrné, že práva homosexuálů si každým rokem získávají podporu větší části populace. Razantně je tento jev vidět u podpory práva na adopci dětí homosexuálními páry, kdy v roce 2005 s tímto právem souhlasilo pouhých 19 % respondentů.¹¹ Přestože názor široké veřejnosti nemusí být vždy správný a morálně ospravedlnitelný (například je možné nalézt výzkumy, dle kterých většina respondentů považuje pomoc imigrantům za nesprávnou, nelze obecně říci, že by tento názor byl morálně v pořádku). Hodnocení dané problematiky odborníky nikoli širokou veřejností je podrobněji diskutováno ve třetí kapitole této práce.

1.3 Statistické údaje týkající se homosexuálních párů

Statistické údaje týkající se homosexuálů nám poskytují informace o počtu lidí s homosexuální orientací, počtu homosexuálních párů, homosexuálních párů, jež

¹¹ Srov. ČADOVÁ, N. *Postoje veřejnosti k právům homosexuálů – červen 2016* [online], s. 4. Dostupné na WWW: <http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7579/f3/ov160725.pdf>.

uzavřely registrované partnerství, homosexuálních párů, jež vstoupily do manželství nebo počet dětí vyrůstajících s homosexuálními rodiči.

1.3.1 Homosexuálové a statistické údaje v ČR

Asi nejspolehlivější statistické údaje o homosexuálech v České republice můžeme najít v analýze Českého statistického úřadu z posledního sčítání lidu, domů a bytů, které bylo uskutečněno v roce 2011. Přesto, že jej můžeme považovat za nejspolehlivější, jedná se o statistiku vytvořenou pouze na základě odpovědí osob, které byly ochotné své soužití uvést do formuláře. Je pravděpodobné, že data nezahrnují všechna soužití osob stejného pohlaví.

Podle dostupných výsledků bylo zjištěno, že v České republice evidujeme 632 domácností, kde homosexuální partneři žijí v registrovaném partnerství a 4 056 domácností v tzv. *faktických partnerstvích* (kdy zatím nebyl vztah partnerů institucionalizován), přičemž právě počet faktických partnerství je pravděpodobně podhodnocen. Dále byl zjištěn počet 927 závislých dětí žijících v domácnosti s homosexuálními rodiči, z čehož 46 dětí žilo v domácnosti homosexuálních rodičů, jež uzavřeli registrované partnerství, zbylých 879 dětí žilo s rodiči žijícími ve faktických partnerstvích.

Pokud se zaměříme na analýzu výsledků dat z hlediska genderu, věkových kategorií, maximálního dosaženého vzdělání či náboženského vyznání, je nejzajímavější uvést poznatky z genderové a věkové kategorie, jelikož podle těchto poznatků žije v registrovaném nebo faktickém partnerství více mužů než žen, téměř v každé věkové kategorii. Nejvyšší počet registrovaných partnerství je pak u mužů ve věkové kategorii 30 – 39 let.¹²

¹² Srov. KOHOUTOVÁ, I. *Partnerské svazky osob stejného pohlaví v České republice a v Evropě*, [online]. Dostupné na WWW: <https://www.czso.cz/documents/10180/20533820/csav102413opr.pdf/952872bd-1745-4ce0-a21b-c30bbc03ef47>.

1.3.2 Homosexuálové a statistické údaje ve vybraných státech

Statistické údaje ohledně homosexuálů bychom našli jistě ve většině států. Zde uvádím údaje pouze z USA a Velké Británie. Tyto dva státy jsem si vybrala z několika důvodů. Prvním důvodem je, že jsem měla možnost navštívit jak USA, tak Velkou Británii, kde jsem shodou okolností žila 7 měsíců a setkala se s homosexuálními manžely vychovávajícími dvě děti. Rovněž jsem měla během svého pobytu možnost získat informace o tamější situaci homosexuálních lidí jak od okolí, tak z dostupné místní literatury. V neposlední řadě lze uvést i fakt, že většina provedených výzkumů, pozorování a šetření byla provedena právě v USA nebo ve Velké Británii.

USA

Ve Spojených státech amerických bylo provedeno asi nejvíce výzkumů a šetření ohledně homosexuálních párů. The Williams Institute je institut pod záštitou právnické fakulty Kalifornské univerzity, který vydal několik statistických zpráv ohledně homosexuálů, které jsou dostupné pro veřejnost na webových stránkách institutu.

Můžeme se tak například dozvědět, že v Americe žije pravděpodobně 646 500 homosexuálních párů, z nichž největší počet (98 153 párů) bydlí v Kalifornii; druhým místem nejvíce obydleným homosexuálními páry je New York (48 932), třetí pak Florida (48 496) a naopak nejméně homosexuálních párů má Severní Dakota (559).

Co se týká rodin, jež tvoří homosexuální páry vychovávající děti, je procentuálně největší počet těchto homosexuálních párů v Marylandu (20,3 %), v Georgii (19,6 %) a ve Vermontu (18,6 %). V Kalifornii je pak zastoupení homosexuálních párů vychovávajících děti rovnými 16 %, v New Yorku 16,4 % a na Floridě 13,3 %.¹³

Velká Británie

V Anglii a Walesu proběhlo šetření zaměřené na počet uzavřených manželství homosexuálními páry v říjnu 2015. První manželství bylo v Anglii uzavřeno 29. března

¹³ Srov. THE WILLIAMS INSTITUTE - UCLA School of Law, *Same – sex Data & Demographics* [online]. Dostupné na WWW: <<http://williamsinstitute.law.ucla.edu/visualization/lgbt-stats/?topic=SS#density>>.

roku 2014 a od té doby až do 30. dubna roku 2015 bylo mezitím uzavřeno 7 366 homosexuálních manželství.¹⁴

Největší počet, přesně 79,1 % (což je přibližně 12,7 milionu párů) ze všech rodin, je zastoupen heterosexuálními páry žijícími v manželství, 19,8 % (tedy okolo 3,2 milionů párů) tvoří pak rodiny nemanželských heterosexuálních párů a 1% rodin je zastoupeno jak manželskými, tak faktickými a registrovanými partnerskými homosexuálními páry. Z onoho 1 % jsou manželské páry zastoupeny 29 tisíci páry.

Dohromady žilo k roku 2016 ve všech typech rodin 13,9 milionů závislých dětí. Z toho 15 % dětí žilo bez ohledu na sexuální orientaci rodičů v rodinách nemanželských rodičů, 63 % dětí, rovněž bez ohledu na sexuální orientaci, žilo v rodinách sezdaných rodičů a zbylých 22 % dětí žilo jen s jedním rodičem.¹⁵

1.4. Homosexualita z historického hlediska

Někteří lidé se domnívají, že homosexualita je fenoménem pouze moderní doby a v dějinách o ni nenalezneme žádnou zmínku. Z toho důvodu a s ohledem na téma práce mi přijde vhodné či dokonce nutné věnovat krátkou pozornost fenoménu homosexuality v dějinách. Cílem této podkapitoly je prezentovat stručný historický pohled na homosexualitu od nejstarších civilizací, jako je například Egypt.

1.4.1 Homosexuální chování ve Starověku

Homosexualita v Egyptě a Mezopotámii

Za jedny z nejstarších pokročilých civilizací, o kterých se dochovala výtvarná díla, sochy či různé druhy písemných dokumentů, lze považovat Egypt a Mezopotámii. Z dob slávy egyptských faraonů se dochovaly hieroglyfy, pyramidy a chrámy, díky nimž se můžeme leccos dozvědět o jejich tehdejší kultuře. Zpráv ohledně partnerských či

¹⁴ Srov. The National archives, *Office for National Statistics* [online]. Dostupné na WWW: <<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20160105160709/http://www.ons.gov.uk/ons/rel/vsob1/marriages-in-england-and-wales--provisional-for-same-sex-couples--2014/sty-for-same-sex-couples-2014.html>>.

¹⁵ Srov. Office for National Statistics, *Families and households in the UK: 2016*. [online]. Dostupné na WWW: <<https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/birthsdeathsandmarriages/families/bulletins/familiesandhouseholds/2016>>.

sexuálních vztahů starověkých Egyptů se bohužel moc nedochovalo, z toho mála, co mají historikové k dispozici, se ale domnívají, že vedle heterosexuálních vztahů byly běžné i homosexuální vztahy.

Jedním možným zdrojem potvrzujícím toto tvrzení by se dala uvést 3. kniha Mojžíšova Leviticus, jejíž 18. kapitola pojednává o nařízení Izraelskému lidu, aby se vyhnul zvykům, jež praktikovali Egypťané. Následující pasáže zmiňují jednotlivá nařízení, která byla Izraelitům doporučena a mezi nimiž bylo i přikázání, aby muži neulehali s jinými muži, jako to dělají s ženami, jelikož je to hnus. Tyto texty implikují skutečnost, že stejnopohlavní vztahy byli v Egyptě běžným jevem.¹⁶

Z území Mezopotámie se dochovalo nejen vícero písemnictví než z Egypta, ale také terakotové sošky znázorňující dvě postavy při sexuálním styku, přičemž mnoho z těchto soch jsou dva muži provozující anální styk. Tyto sochy pocházejí přibližně z třetího tisíciletí před našim letopočtem a byly nalezeny v městských státech Uruk, Assur, Susa a Babylon. Jsou tak považovány, za důkaz toho, že u těchto raných civilizací byla homosexualita běžnou věcí.¹⁷

O toleranci tehdejší společnosti vůči homosexualitě svědčí i fakt, že z dochovaných zákonů žádný nestanovoval za homosexuální chování trest, nijak jej nezakazoval ani neomezoval. V zákoně Hittite můžeme nalézt zmínku o existenci vztahů stejného pohlaví. Zákon obsahoval ustanovení týkající se možnosti vykoupení otroka na svobodu: zaplatil-li otrok svobodné ženě věno a žil-li s ní následně ve společné domácnosti, pak byl tento (manželský) svazek pokládán za právně závazný. Podobné ustanovení obsahoval zákon Hittite o homosexuálních svazcích, když ust. § 36 umožňovalo otroku, aby po zaplacení určité částky svobodnému mládenci (kteroužto můžeme požadovat za institut podobný věnu), žil a hospodařil s tímto mláďencem ve svazku ne nepodobném manželství. Svazek vzniklý tímto způsobem byl považován jak za legální, tak za legitimní. Z uvedené skutečnosti můžeme analogicky dovodit, že existovala-li zákonem stanovená možnost legálního soužití (bývalého) otroka a svobodného muže, je nesporné, že tato možnost nebyla upřena ani dvěma svobodným mužům.¹⁸

¹⁶ Srov. ESKRIDGE, W. *A history of same sex marriage*, s. 1438.

¹⁷ Srov. NEILL, J. *The origins and role of same-sex relations in human Societies* s. 83.

¹⁸ Srov. ESKRIDGE, W. *A history of same sex marriage*, s. 1440.

Přestože nejznámější norma, a to Chammurapiho zákoník vydaný kolem roku 1700 př. n. l. obsahoval ustanovení týkající se manželství, vztahů a sexuálních deliktů, nikterak se nevyhrazuje vůči homosexuálnímu chování. Homosexuálnímu chování se nevěnuje žádný z 282 paragrafů obsažených v tomto zákoníku. Přesto zde dochází k jistému omylu, v několika českých absolventských pracích a na stránkách České televize, v sekci pořady – Experiment – Homosexualita v dějinách, se můžeme dočíst, že jedině v Babylonské říši byla ve starověku homosexualita zakázána a Chammurapiho zákoník, konkrétně § 20 stanovoval za homosexuální styk kastraci. § 20 Chammurapiho zákoníku zní ale takto: *Pokud byl chycen uprchlý otrok, pak pokud se za něj majiteli zaručil svobodný občan, který jej chytil, pak bude tento osvobozen od všech obvinění.*¹⁹

Homosexualita v Řecku

Stejně jako v Egyptě a Mezopotámii se homosexualita těšila oblíbenosti i v Antickém Řecku, odkud se dochovalo mnohem více přesných zdrojů, vypovídajících o tehdejšímu způsobu života a kultuře. Z dochovaného písemnictví, sochařské a keramické tvorby je patrné, že homosexuální chování nebylo Řekům cizí, ba naopak bylo v několika městských státech rozšířeno v podobě prostituce, pederastie nebo „Svatého oddílu“.

V Athénách, ale i v jiných řeckých městských státech bylo zcela běžné, aby nejen ženy, ale i dospělí muži poskytovali své tělo k sexuálním praktikám jiným mužům beztrestně a za předem sjednané peníze. V případě, že prostituoval mladý chlapec i za vědomého souhlasu svého otce či strýce, mohli být podle řeckého práva tyto dva dospělí muži potrestáni, avšak mnohé z těchto případů se před soud vůbec nedostaly.²⁰

Pro změnu v městském státě Théby nebyla homosexualita spojována s prostitucí, ale armádou. Ta byla podle řecké tradice tvořena homosexuálními páry. Armáda měla oddíl, kterému se přezdívalo „Svatý oddíl“ a byl tvořen 300 muži, kteří byli údajně homosexuálové.²¹

Většina historických pramenů se shoduje na tezi, že v řadách postarších mužů, především urozeného původu, se velké oblibě těšilo udržovat milostný vztah s mladými

¹⁹ KING, L. W. In Yale Law school – Lillian Goldman Law Library, *The Code of Hammurabi*, [online]. Dostupné na WWW: <<http://avalon.law.yale.edu/ancient/hamframe.asp>>.

²⁰ Srov. MORUS, *Světové dějiny sexuality*, s. 40.

²¹ Srov. LESLEY, A. *Starověké Řecko*, s. 99.

chlapci. Jednalo se o takzvanou pederastii, kdy muž byl nazýván „erastés“ a mládenec „eroménos“. Tyto vztahy nebyly převážně utajovány, naopak pro mladíka znamenal tento vztah čest, když mu svou náklonost věnoval vznešený muž a zasvětil ho do milostného života. Pokud docházelo k análnímu styku mezi těmito muži, bylo žádoucí, aby aktérem aktu (pronikal do druhé) muž s vyšším postavením, v opačném případě by byl muž vysokého postavení zostuzen.²² Pro mladé hochy bylo vlídné jednání postarších mužů, příjemnou změnou od chování jejich otců. Muži v nich neviděli své syny, které by chtěli za něco kárat, ale jako předmět své milostné touhy a snažili se jim osvětlit, že jen láska mezi muži je tou pravou dórskou erotikou.²³

V Řecku se také poprvé setkáváme s lesbickou láskou. Známa básnířka Sappó, žijící na ostrově Lesbos v 7-6 st. př. n. l, založila na ostrově školu pro dívky z aristokratických rodin. Má se za to, že právě ke svým žákyním chovala Sappó milostné city, jež také dívkám vyznala ve svých básních.²⁴

Homosexualita v Římě

Řím byl ve velké míře ovlivněn Řeckou kulturou. V době republiky, tedy přibližně od roku 509 př. n. l. až do roku 27 n. l. byli Římané k homosexuálním osobám tolerantní. Někteří historikové se domnívají, že právě Římané dodali homosexuálním vztahům určité institucionální a právní rysy podobné institutu manželství heterosexuálních párů.²⁵

Římská společnost však postupně morálně upadala, stoupal počet rozvodů, hodnoty spojené s manželstvím upadaly a do popředí se dostávaly sexuální zvrhlosti, jako byla prostituce, cizoložství a mnoho dalších. Když se Augustus roku 28 př. n. l stal římským triumvirem, snažil se obnovit manželské mravy a nastolit pořádek. Augustus vydal několik zákonů podporujících rodinu. Mezi nejdůležitější zákony patřily například: *Lex Iulia et Papia Poppea*, který podporoval klasicickou rodinu a penalizoval bezdětné a svobodné v určitém věku nebo *Lex Iulia de adulteris*, který byl zaměřen na mravnostní trestné činy, jež byly adulterium, lenocinium, incestum a stuprum. Pojem Stuprum se používal pro označení mileneckých vztahů porušujících dobré mravy, byly zakázané a

²² Srov. LESLEY, A. *Starověké Řecko*, s. 102

²³ Srov. MORUS, *Světové dějiny sexuality*, s. 41.

²⁴ Srov. PROKOP, V. *Přehled světové literatury*,

²⁵ Srov. ESKRIDGE, W. *A history of same sex marriage*, s. 135.

docházelo jimi k zneuctění. Tohoto trestního deliktu se mohla dopustit pouze svobodná osoba.²⁶

Mileneckými vztahy s muži, ale i uzavřením sňatku s jiným mužem, jsou známi právě i někteří římscí císaři. Císař Nero, který vládl v letech 37-68 byl proslulý svými zvrhlými vášněmi, svým krutým jednáním a vraždami. Byl zcela nekontrolovatelný a to platilo i v oblasti sexu, kdy si dopřával nezkratné soulože s urozenými chlapci.²⁷ Vedle homosexuálních hrátek vedl Nero rovněž heterosexuální život, byl dvakrát ženatý. Po smrti své první manželky se opět oženil, za pouhých dvanáct dní si vzal za manželku krásnou Poppaeou, kterou údajně moc miloval, ale přesto ji zabil, když ji jako těhotnou kopl do břicha.²⁸ Nero se běžně ukazoval na veřejném prostranství, ve společnosti Spora, nechával ho sedět po svém bohu v nosítkách, líbal ho před veřejností a někdy také laskal. Ani v tomto manželství nebyl věrným mužem, vedle Spora udržoval vztah ještě s mladíkem jménem Dayfaros. kterému naopak dělal ženu Nero.²⁹

Z dalších císařů, jež měli milostný vztah s mužem, byl císař Hadriánus (vládl v letech 117 až 138), který měl manželku Vivii Sofii, ~~tak~~ udržoval vztah s mladým Řekem jménem Antinoos. Císař k němu vzplál vášnivou láskou, mladík císaře všude doprovázel a právě plavba po Nilu se mu stala osudná.³⁰ Přesně se neví, zda Antinoos spadl do řeky sám nebo s něčí pomocí, ale Hadriána jeho smrt nesmírně zasáhla. Byl neskonale dlouho smutný a na počest svému mladému milenci nechal vybudovat město Antinopolis.³¹

Až v pozdější době římského impéria přestala být společnost vůči stejnopohlavním vztahům tolerantní. Roku 342 n. l. byl přijat zákon, který stanovoval, že osoby stejného pohlaví, které vstoupí do manželství, by měli být potrestané. První církevní otcové jako byl Klement Alexandrijský, Jeroným a Augustýn zastávali filosofii sexuální abstinence, jelikož se domnívali, že sexualita pouze pro vlastní potěšení není vhodná. Církevní otcové kriticky hodnotili sexuální chování. V návaznosti na myšlení Stoiků a Neoplatonistů a zastávali názor, že účelem pohlavního styku by mělo být vždy

²⁶ Srov. FRÝDEK, M. *Právní, náboženské a politické aspekty starověké římské rodiny*, s. 76.

²⁷ Srov. KERRIGAN, M. *Temná historie římských císařů: od Julia Caesara k pádu Říma*, s. 92.

²⁸ Srov. RAFFALT, Reinhard. *Velcí římscí císaři*, s. 114.

²⁹ Srov. KERRIGAN, M. *Temná historie římských císařů: od Julia Caesara k pádu Říma*, s. 92

³⁰ Srov. RAFFALT, Reinhard. *Velcí římscí císaři*, s. 148.

³¹ Srov. KERRIGAN, M. *Temná historie římských císařů: od Julia Caesara k pádu Říma*, s. 55.

plození dětí. S rostoucí popularizací křesťanství a vydáním Ediktu milánského roku 313 n. l. se upevňovaly rodinné vztahy a manželství a sílila netolerance vůči homosexualitě.

1.4.2 Homosexuální chování ve středověku a během renesance

Po Theodosiově smrti v roce 395 n. l. se Římská říše rozpadla na Východořímskou a Západořímskou, což většina zdrojů uvádí jako konec Starověku a začátek Středověku. Západořímská říše brzy zanikla, kdežto Východořímská říše se stále rozrůstala. Homosexualita byla roku 533 n. l., kdy byl vydán Justiniánův zákoník, postavena mimo zákon. Sexuální styk s osobou stejného pohlaví byl postaven do stejné kategorie trestných činů, jako byl rozvod nebo cizoložství. Tyto zločiny porušovaly křesťanský ideál manželství, jako nerozlučitelného svazku osob různého pohlaví s účelem plodit děti.³²

S rozrůstajícím se křesťanstvím a jeho silným vlivem na společnost se zpřísnily zákony týkající se rodiny. Světští a církevní zákonodárci, stejně tak jako učenci práva se zabývali otázkami nepřirozeného sexu, zejména pak homosexualitou a masturbací. Ve Florencii byl roku 1432 vytvořen speciální úřad pro kontrolu morálky a pořádku. Tento úřad měl za úkol zabránit sodomii. Autoři zabývající se otázkami sodomie, poukazují na to, že sodomie a sexuální praktiky, jako byl anální styk, orální styk nebo masturbace byly považovány za nepřirozené.³³

Přísné zákony však neznamenal, že homosexualita a nepřirozené sexuální chování zcela vymizelo. Koncem středověku a s příchodem renesance se některá nepřirozená sexuální chování, jak je nazývala církev, dostávala opět do popředí.

Renesanční umění nacházelo zalíbení v samotném člověku. Literární díla, jako je Decameron Giovanniho Boccaccia, pojednávaly o lásce a zároveň byly obohaceny o sexuální scény. Malířství pak bylo okouzleno krásou nahého lidského těla. Mnoho renesančních umělců nešlo směrem klasického rodinného života. Micheangelo našel zalíbení v mladých krásných mužích. Doslova ho okouzлил Fegio di Pogio a mladíkovi jménem Tommass di Cavalieri věnoval milostné sonety.³⁴

³² Srov. ESKRIDGE, W. *A history of same sex marriage*, 137.

³³ Srov. BRUNDAGE, J., *Law, sex and and Christian Society in Medieval Europe*, s. 156.

³⁴ Srov. MORUS, *Světové dějiny sexuality*, s. 123.

1.4.3 Novověk a homosexuální chování

Přesto, že homosexualita byla stále zakázána, nadále se také objevovala i v 17. a 18. století. Za vlády Ludvíka XIV. došlo na královském dvoře k velikému skandálu, týkajícího se homosexuality. Nejvýše postavení šlechtici, vévoda de Gramont, kníže Conti a markýz de Béran založili řád, jehož poselstvím bylo neprovozovat styk s ženami. Členům tohoto řádu se říkalo sodomité. Homosexuální styk nebyl považován za přirozený, proto se s řádem Ludvík XIV. snažil skoncovat.³⁵

O několik let později byla ve Francii populární dekadentní literatura, jejíž mistr byl Paul Verlaine, o kterém je známo, že se rád oddával sexuálním hrátkám nejen s ženami, ale i muži. Pravděpodobně to byli muži, kteří jej sexuálně přitahovali ve větší míře než ženy. V Anglii měl s básníkem Arthurem Rimbaudem milostný poměr, ve kterém údajně nešlo jen o sex, ale také o city.³⁶

V konzervativní Anglii, kde byl pohled na homosexuální chování společností odmítán, se stala tragédie kolem osoby Oscara Wilda. Ten vedl spořádaný manželský život, ale v době, kdy napsal divadelní hru o perverzité princezny Solome, se objevily zvěsti, že je Wilde homosexuální orientace. Údajně měl poměr s překladatelem Alfredem Douglasem, Wilde sice podal trestní oznámení pro pomluvu, ale přesto byl za nepřirozené smilstvo, jež měla být jeho homosexualita, odsouzen k dvěma letům ve vězení. Po propuštění z vězení byl odepsán a angličtí dekadentní spisovatelé se stáhli a vedli spořádaný život podle požadovaných mravů. V té době začala být literární díla přísně cenzurována. Objevovaly se i psychologické články, které se věnovaly sexuální patologii.³⁷

V několika vyspělých demokratických zemích, jako je Anglie nebo Německo bylo homosexuální chování považováno za deviantní až do konce 60. let 20. století. Mezinárodní klasifikace nemocí MKN, řadila až do své desáté revize homosexualitu, stejně jako pedofilii mezi sexuální deviace s poruchou orientace. Roku 1983 byla

³⁵ Srov. MORUS, *Světové dějiny sexuality*, s. 148.

³⁶ Srov. TAMTÉŽ s. 225.

³⁷ Srov. TAMTÉŽ, s. 226.

homosexualita poprvé vyřazena ze seznamu nemocí Americkou psychiatrickou společností.³⁸

Od dob, kdy přestala být homosexualita trestná, se s ní psychiatři, jako s nemocí neseťkávají. V současné době je tak problematika homosexuality doménou zejména psychologie. Homosexualitu psychologové rozlišují podle několika kritérií například na pasivní a aktivní nebo mužskou a ženskou, přičemž ženská homosexualita je méně častá než mužská. Během posledních dvaceti let se situace homosexuálních párů v několika zemích světa výrazně zlepšila. Nejen tolerancí ze strany široké veřejnosti, ale také získáním podpory ze strany státu a zřízením partnerských institucí pro homosexuální páry.

³⁸ Srov. WEISS, P. *Sexuální zneužívání dětí*, s. 127.

2. Práva homosexuálních párů ve vybraných zemích světa včetně ČR

V druhé kapitole má čtenář možnost seznámit se s postoji vybraných států včetně České republiky k problematice homosexuality a adopci dětí homosexuálními páry. Věnujeme se zde postojům k homosexualitě a možnosti adopce dětí, pěstounské péči a asistované reprodukci homosexuálními páry.

2.1 Homosexualita

Podle postoje k homosexuálním párům, bychom mohli státy rozdělit do podskupin na ty, ve kterých je homosexualita ilegální a trestná, a ty, kde je homosexualita legální, ale zákony nijak nepodporují homosexuální vztahy, spíše naopak se je snaží konkrétními nařízeními minimalizovat, a státy, které homosexuálním párům umožňují zvláštní partnerskou instituci, jako je registrované partnerství a v neposlední řadě státy, které svou legislativou plně podporují homosexuální páry a umožňují jim vstoupit do manželství

2.1.1 Státy, kde je homosexualita nelegální a trestná

Homosexualita je nelegální v sedmdesáti pěti zemích světa. Převážně se jedná o valnou část Afriky, většinu arabské části Asie, Latinské Ameriky, Karibiku a Oceánie. Homosexualita je v těchto zemích trestána pokutou, odnětím svobody na určitou dobu, doživotním odnětím svobody nebo dokonce v některých státech také trestem smrti.

Nejvyšší trest - tj. trest smrti za homosexuální styk - je oficiálně v právním řádu osmi států světa, z nichž pouze v pěti, kterými jsou Írán, Mauritánie, Saudská Arábie, Sudán a Jemen, platí tento zákon celostátně. V Jemenu je stanoven za homosexuální čin trest smrti ukamenováním pro ženaté muže, svobodní muži jsou trestáni sto ranami bičem a ročním vězením. Stejný zákon platí v Saudské Arábii. V Mauritánii jsou dokonce homosexuální činy trestány veřejným ukamenováním.³⁹

³⁹ Srov. AENGUS, C., ITABORAHY, *State – Sponsored Homophobia,...* [online]. Dostupné na WWW: <http://old.ilga.org/Statehomophobia/ILGA_State_Sponsored_Homophobia_2015.pdf>.

Dalšími státy, na jejichž některých územích je homosexuální styk trestán smrtí, je Nigérie a Somálsko. Oficiálně je v celé Nigérii, která je federativním státem, homosexualita nelegální, přičemž zákon za tento čin stanovuje sedmiletý trest vězení. Ovšem ve dvanácti z třiceti šesti států federace (tedy na části území Nigérie), platí muslimské právo Šaría. Jedná se o severní část Nigérie, konkrétně federativní státy Bauchi, Borno, Gombe, Jigawa, Kaduna, Kano, Katsina, Kebbi, Niger, Sokoto, Yobe a Zamfara, kde jsou muži za homosexuální akty trestáni smrtí a ženy bičováním a vězením. V Somálsku je trest smrti udělován na území jižních regionů.

Dalším trestem pravděpodobně nejčastějším, je trest odnětí svobody na určitou stanovenou dobu. Nejčastěji se jedná o dobu výkonu trestu do pěti let. Na Mauriciu nesmí doba věznění trvat déle než pět let, v Tunisku se jedná o tři roky vězení a v Maroku je doba výkonu trestu odnětí svobody uděluje v rozmezí šesti měsíců až tří let. Často je trest odnětí svobody doprovázen finančním trestem, pokutou. V Burundi je možné za homosexuální čin dostat dvouměsíční až dvouletý trest odnětí svobody, společně s pokutou v rozmezí od 50 000 – 100 000 franků nebo výběrem jednoho z uvedených dvou trestů.⁴⁰

2.1.2 Státy povolující registrované partnerství

Registrované partnerství je právní institut, podobný institutu manželství, který upravuje soužití dvojic stejného pohlaví. Rozsah práv a povinností registrovaných partnerů se liší dle právní úpravy konkrétních států. Prvním státem, kde vstoupil v roce 1989 v platnost zákon o registrovaném partnerství, bylo Dánsko.

Mnoho dalších vyspělých států, jako je například Belgie, Nizozemsko nebo Velká Británie, přijalo v minulosti podobný zákon o registrovaném partnerství, jako jistý krok k zlepšení práv homosexuálních párů. Ve většině států, které jako první přijaly zákon o registrovaném partnerství, mají dnes upraven i zákon týkající se manželství, jenž dovoluje homosexuálním párům vstoupit rovněž do manželství. V těchto zemích tak vedle sebe stojí více než jeden právně upravený institut, pro homosexuální páry.

⁴⁰ Srov. AENGUS, C., ITABORAHY, *State – Sponsored Homophobia, ...* [online]. Dostupné na WWW: <http://old.ilga.org/Statehomophobia/ILGA_State_Sponsored_Homophobia_2015.pdf>.

V Německu proběhly rovněž pokusy o další úpravu právního postavení stejnopohlavních párů a jejich možnosti vstoupit do manželství soudní cestou, ty však nebyly úspěšné. V návaznosti na to byly pokusy dosáhnout změny pro homosexuální páry cestou legislativní změny. Výsledkem byla současná právní úprava, jež umožňuje homosexuálním párům vstoupit do registrovaného partnerství, za podmínek, jež jsou stanoveny v Eingetragene Lebenspartnerschaft, tedy zákoně o životním partnerství, který platí od 1. 8. 2001. Podmínkou pro oba partnery je věk osmnáct let a neexistující příbuzenský vztah budoucích partnerů. Tento zákon vytvořil v německém rodinném právu nový koncept takzvaného registrovaného partnerství, jež je chápán jako institucionalizovaný svazek osob stejného pohlaví, který umožňuje partnerům podobná práva, jako mají heterosexuální páry v manželství. Partneři mají povinnost navzájem se podporovat, žít spolu, mají vzájemnou vyživovací povinnost a i v případě nájmu jsou práva dosti podobně řešena, jako u manželů - v případě úmrtí jednoho z partnerů, má pozůstalý partner nárok na setrvání v bytě a přepsání nájmu na jeho osobu. Registrované partnerství vzniká v Německu registrací, které je vykonané prohlášením před státní autoritou.⁴¹

2.1.3 Státy dovolující homosexuálním párům vstoupit do manželství

Poslední skupinou jsou státy, ve kterých zákony stanovují homosexuálním párům možnost vstoupit do manželství stejně jako heterosexuálním párům. Na spodní mapě světa lze tyto státy nalézt, jako tmavě označené státy. Některé zdroje uvádí osmnáct států, jiné zdroje jednadvacet států.

První stát, kde vstoupil v platnost zákon o manželství pro homosexuální páry, bylo Nizozemsko. Zde mohou homosexuální páry vstupovat do manželství od roku 2001 a od té doby manželství uzavřelo více než patnáct tisíc homosexuálních párů.⁴² Dalšími státy, které posléze přijaly obdobný zákon, umožňující homosexuálním párům vstoupit do manželství jsou tyto státy: v roce 2003 Belgie, v roce 2005 Španělsko a Kanada, v roce 2006 Jihoafrická republika (jako první africká země), v roce 2009 Norsko a Švédsko, v roce 2010 Argentina, Portugalsko a Island, v roce 2012 Dánsko, v roce 2013 Francie,

⁴¹ Srov. CRUZ, P., *Family law, sex, and society: a comparative study of family law*. 274.

⁴² Srov. GOVERNMENT OF THE NETHERLANDS, *Family law – same sex marriage*, [online]. Dostupné na WWW: <<https://www.government.nl/topics/family-law/contents/same-sex-marriage>>.

Brazílie, Nový Zéland, Uruguay a Velká Británie (Wales a Anglie, Skotsko až v roce 2014), v roce 2015 Irsko (bylo prvním státem, kde se o manželství pro homosexuální páry rozhodovalo referendem, pro bylo 62%), Grónsko a USA.⁴³ V roce 2017 by měl vejít v platnost zákon umožňující sňatky homosexuálních párů ve Finsku.

Asi nejvíce zajímavý vývoj ohledně manželství homosexuálních párů byl v USA. Jelikož každý stát federace má značnou míru autonomie, lišila se v jednotlivých státech i práva homosexuálních párů v otázce manželství. Během 70 – 80. let minulého století čelily americké odvolací soudy ve čtyřech státech základní otázce, zda by mělo být manželství omezeno jen pro heterosexuální páry nebo povoleno i homosexuálním párům.⁴⁴

V 90. letech nacházely homosexuální páry určitou podporu v moci soudní (Ústavní pořádek daného státu), ale nenašly podporu u zákonodárné moci a veřejného mínění. Nejvíce úspěchů získali stěžovatelé se svými ústavními stížnostmi na Hawaii a ve Vermontu. Například v případě *Baehr v. Lewin*, kdy paní Baehr zažádala o sezdání s další ženou, ale pan Lewin jí odmítl vydat oddací list, proto na něj paní Bahr podala žalobu, požadovala, aby soud zrušil hawaiské rekodifikované zákony, konkrétně § 592 odstavec 1, protože se domnívala, že je dané ustanovení protiústavní, když nedovoluje vstoupit do institutu manželství z důvodu homosexuální orientace a mimo jiné požadovala ještě soudní příkaz, aby v budoucnosti nebylo možné z tohoto důvodu odepřít vydání oddacího listu. Soud návrh paní Bahr odmítl, ta se posléze obrátila na nejvyšší soud státu Hawai, který rozhodl, že neumožnit manželství dvou osob z důvodu homosexuality je porušením jejich práv a rovného zacházení, jež je garantováno ústavou státu Hawai.⁴⁵

V návaznosti na právní názor nejvyššího soudu byl případ opětovně řešen u soudu nižšího stupně, přičemž soud nižšího stupně přehodnotil své rozhodnutí, když během řízení v kauze nyní již nazvané *Baehr v. Miike* zejména řešil problém, jestli existuje adekvátní důvod pro omezení ústavně zaručené rovnosti mezi pohlavími. V rozsudku se rovněž prodiskutovala potencionální práva na možnou výchovu dětí homosexuálními páry. Tohoto soudního řízení se účastnila řada expertů z oblasti psychologie, kteří měli předložit poznatky vlivu výchovy homosexuálními páry na sexuální orientaci dětí. V

⁴³ Srov. KATZ, S. *Family law in America*, s. 49.

⁴⁴ Srov. TAMTÉŽ, s. 50.

⁴⁵ Srov. TAMTÉŽ, s. 50.

návaznosti na předložené poznatky soud rozhodl, že výchova homosexuálních párů nemá žádný závažný dopad na zájem dětí, jejich optimálního vývoje ani zájem rodiny jako takové. Nejvyšší soud státu Hawai došel k závěru, že zákon omezující manželství pouze na osoby různého pohlaví, je protiústavní. V návaznosti na tento rozsudek byla upravena legislativa a byl přijat ústavní dodatek. Podobné případy se řešily i v jiných státech USA, například ve Vermontu nebo Massachusetts, ten ale manželství homosexuálů neschválil.

Dne 28. června roku 2015 rozhodl Nejvyšší soud Spojených států amerických v poměru hlasů 5:4, že základní právo vstoupit do svazku manželského je garantováno též párům stejného pohlaví ustanovením o rovném zacházení a rovné ochraně čtrnáctým dodatkem Ústavy Spojených států amerických.⁴⁶

2.2 Náhradní rodinná péče ve vybraných státech

Pokud nemají homosexuální páry biologického potomka a mají touhu vychovávat dítě, mají možnost buďto osvojit si dítě nebo zažádat o pěstounskou péči. V případě, že mají touhu přijmout cizí dítě za vlastní, je tou nejvhodnější formou náhradní rodinné péče, právě adopce. V souvislosti s homosexuálními páry lze hovořit o dvou typech adopce, přičemž první typ adopce je osvojení dítěte partnera či manžela a druhým typem je adopce cizího dítěte, přičemž adopce je ve všech státech definována, jako proces, při kterém osoba sama nebo dvě osoby společně přijmou dítě za vlastní. Náhradní rodinná péče, formou adopce nebo pěstounskou péčí, bývá často pro homosexuální páry jedinou možnou cestou, obzvláště pro homosexuální páry mužského zastoupení, jak se stát rodiči, jelikož v ne ve všech státech je lesbickým párům povolena inseminace a gayům surugatní mateřství.

2.2.1 Velká Británie

V roce 2002 vstoupil ve Velké Británii v platnost nový zákon „The ACA 2002“ (Adoption and Children Act 2002) upravující adopci, rozšiřující především kategorii

⁴⁶ Srov. Judgement of the Supreme Court of The United States on Obergefell et Al. V. Hodges, Director, Ohio Department of Health, Et Al. Dated June 26, 2015, 576 US (2015).

osob, jež mohou adoptovat děti. Dle tohoto zákona může dnes ve Velké Británii adoptovat každý, za následujících podmínek:

- Dosažení věku 21 let
- v případě, že o adopci žádá osoba jejíž rodinný status je ženatý/ vdaná, tak může adoptovat sám pouze za předpokladu, že přesvědčí soud o nezhvěstnosti manželky či manžela nebo v případě, jeho špatného zdravotního stavu, jež by neumožňoval dostatečnou péči o dítě a nebo v případě, kdy žijí manželé trvale odloučení, ve smyslu trvalé odluky.
- Osoba žádající o adopci, nesmí být po dovršení věku 18 let odsouzena za určité trestné činy (jako je například zneužití dítěte)

Tento zákon bere na vědomí, že soudobá rodina jednadvacátého století nemusí být vždy nutně složená z rodičů manželů či heterosexuálů.⁴⁷ Bez pochyby bylo toho času umožnění adopce homosexuálním párům tím nejkontroverznějším aspektem zákona, ale na druhé straně je nutné podotknout, že změny v této oblasti, jež zákon přinesl, nebyly tak drastické. Již před zmiňovaným zákonem z roku 2002, měly homosexuální páry možnost adopce. Nejprve mohl jeden z partnerů zažádat o adopci, pokud mu bylo vyhověno a získal dítě do své péče, mohl společně s partnerem zažádat o tzv. „residence order“ (rozhodnutí o stejné domácnosti), na základě kterého získal druhý partner/ka rodičovskou zodpovědnost. Klíčovým hlediskem pro rozhodnutí o adopci, by měl být vždy zájem dítěte. Proto by mělo být dítě adoptováno homosexuálními partnery, pokud má soud za to, že je to v jeho nejlepší prospěch.⁴⁸

2.1.2 Francie

Právní řád Francie rozlišuje dva typy osvojení. Prvním typem osvojení je osvojení prosté (adoption simple), při kterém jsou zachovány rodinné vazby osvojence s jeho biologickými rodiči. Kdežto v druhém případě, u osvojení zrušitelného (adoption plénière), neodvolatelného typu osvojení se rodinné vztahy s původními rodiči ruší a dítě se stává de iure potomkem manželského pár osvojitelů. U tohoto typu osvojení musí být osvojenec mladší 15 let a musí pobývat společně s osvojiteli ve stejném bytě po dobu

⁴⁷ Srov. HERRING, J. *Family law* s. 285.

⁴⁸ Srov. WELSTEAD, Mary a Susan EDWARDS. *Family law* s. 771.

nejméně šesti měsíců.⁴⁹ Při posouzení návrhu na osvojení musí být manželé starší 28 let, v případě, že manželství trvá déle než dva roky, podmínka 28 let není nutná.

Manželé podávající žádost musí získat souhlas k adopci od rady departmentu, sídlícím v místě jejich bydliště. Pro stejnopohlavní manžele platí, že jsou před francouzskou rodinnou radou (Conseils de famille) ve stejném postavení, jako heterosexuální páry, ovšem s výjimkou mezinárodní adopce, kde záleží na jednotlivých státech, jež mají v kompetenci rozhodnout, zda umožní adopci homosexuálnímu páru či nikoliv.⁵⁰

Zákon přichází s novým pojmem „sociální rodič“ (parent social), jež upravuje práva především pro případ rozvodu manželství. Termín vychází z koncepce spolurodičovství, kdy se stejnopohlavní manžel fakticky chová jako rodič k potomkovi svého partnera, může se dokonce obrátit na soudce ve věcech rodinných, aby upravil vzájemný styk mezi ním a dítětem. Nezbytným předpokladem je, aby sociální rodič žil s dítětem ve stabilní společné domácnosti s jeho vlastním rodičem, zasazoval se o jeho vzdělání a výživu a tímto způsobem s ním navázal dlouhodobé citové pouto.⁵¹

Zákon rovněž upravuje osvojení potomka jednoho z partnerů, kdy je na rozdíl od běžné adopce proces zjednodušen tím, že není požadován souhlas k adopci radou departmentu, ale pouhým souhlasem manžela – rodiče.⁵²

Adopce je ve Francii pro homosexuální páry jedinou legální cestou (mimo početí vlastního dítěte jedním z homosexuálních partnerů), jak se stát rodičem. Asistovaná reprodukce je ze zákona určena pouze heterosexuálním párům, které mají problém s neplodností, nebo v případě, že by přírodní cestou bylo dítě vystaveno vysokému riziku přenosu nějaké geneticky podmíněné nemoci, nikoli lesbickým párům.⁵³ Lesbické páry, respektive jedna z partnerek, však může využít umělého oplodnění v zemích, kde jsou méně přísné podmínky pro umělé oplodnění. Na základě umělého oplodnění, kdy bude biologickou matkou dítěte, může posléze dát své partnerce souhlas k osvojení, přičemž

⁴⁹ Srov. Čl. 343-359 CC

⁵⁰ Srov. Čl. 349. CC.

⁵¹ Srov. CORPART, I. *Le Mariage pour tous et ses incidences sur le sort des enfants*. *AJ Famille*, s. 340. [online]. Dostupné na WWW: <http://www.dalloz.fr/documentation/lien?famille=revues&doctype=AJFAM/CHRON/2013/0072>.

⁵² Srov. Čl. 353-1 CC

⁵³ Srov. Čl. 2141-1 Code de la santé publique

toto jednání není zákonem zakázáno.⁵⁴ Stejně jako asistovaná reprodukce, je zákonem také zakázáno surogátní (náhradní) mateřství. To je připodobněno k obchodování s vlastním tělem, jelikož má-li být, v tomto případě předmětem smlouvy odnošení plodu pro jinou osobu, nemůže být tato smlouva platná z důvodu rozporu s veřejným pořádkem.⁵⁵

2.1.3 USA

Adopce homosexuálním párům je povolena ve všech padesáti státech USA včetně District of Columbia teprve krátkou dobu, jelikož ještě v roce 2015 v některých jednotlivých státech USA existovaly zákony, jež homosexuálním párům zakazovaly adoptovat děti. Na základě precedentu v kauze Obergefell vs. Hodges ze dne 26. června roku 2016, kdy soud garantoval homosexuálním párům vstup do manželství, jako základní právo, vyplývá, že pokud je jedním ze základních požadavků pro adopci, rodinný stav žadatelů v manželství, a to je nyní homosexuálním párům umožněno, bylo by diskriminační homosexuálním manželům nedovolit adopci, jen z důvodu jiné sexuální orientace.⁵⁶

Ve většině států, kde do této doby byly adopce homosexuálním párům ze zákona zakázány, byly tyto zákony zrušeny, tomu se však nestalo například ve státě Mississippi, které se nadále, ve věcech adopce řídilo dle vlastního zákona, jež homosexuálním párům zakazuje adopci. Na základě nespokojenosti některých neúspěšných homosexuálních žadatelů o adopci, byla podána žaloba na výkonného vedoucího ministerstva (úřadu) sociálních věcí a na nejvyššího státního zástupce. Ve věci Campaign for southern equality vs. Mississippi department of human defendants services, kdy žalobci žádali o prohlášení, že zákoník státu Mississippi, ust. § 93-17-3 (5), jež zakazuje adopci homosexuálním sezdaným párům, porušuje ustanovení o rovném zacházení a rovné

⁵⁴ Srov. Čl. 343-1 CC

⁵⁵ Srov. Čl. 16-7 CC

⁵⁶ Srov. Judgement of the Supreme Court of The United States on Obergefell et Al. V. Hodges, Director, Ohio Department of Health, Et Al. Dated June 26, 2015, 576 US (2015)

ochraně Ústavy Spojených států amerických. Soud dal dne 31. března 2016 za pravdu žalobcům a vydal předběžné opatření.⁵⁷

Vyřizování veškerých adopcí mají v USA na starosti státní nebo soukromé adopční agentury. U soukromých agentur musí žadatelé počítat s poplatkem, který se pohybuje většinou ve výši od 25 000 do 50 000 dolarů. Soukromých adopčních agentur je v USA mnoho, tou nejznámější a asi i největší agenturou je American adoptions (america's adoption agency). Většina soukromých agentur se zaměřuje na zprostředkovávání adopcí novorozených miminek, které jsou po porodu od matky předány přímo do rodin.

Samotný adopční proces je pro homosexuální páry stejný jako pro heterosexuální páry, tudíž si musí projít všemi kroky, od vlastního rozhodnutí pro adopci, přes výběr typu adopce (vnitrostátní nebo mezinárodní) až po okamžik, kdy se rodina stává „aktivní rodinou“ pro adopční agenturu, což znamená, že pár musí splnit určité podmínky a projít náročným šetřením. V první řadě musí absolvovat studii domácího prostředí (home study), které obnáší hluboký vhled do životů žadatelů, který by měl ukázat, zda jsou vhodnými adepty, aby se stali rodiči. Studií domácího prostředí je pověřen sociální pracovník, který má za úkol pomoci žadatelům předložit trestní bezúhonnost na federální i státní úrovni, dále předložit finanční a zdravotní záznamy. V druhé řadě musí absolvovat APQ (Adoption Planning Questionnaire). Dotazník je zaměřen na plánování adopce, zodpovězení otázek, zda žadatelům nebude vadit být v kontaktu s biologickou matkou, proč mají zájem o adopci a podobné otázky.⁵⁸

Posledním krokem je vytvoření profilu na stránkách adopční agentury, kde jsou informace o rodině, fotky i videa, která jsou určena těhotným ženám, které chtějí dát své dítě k adopci, aby si mohly pro své dítě vybrat vhodnou rodinu podle svého uvážení. Po vytvoření profilu zbývá jen čekat na žádost od matky a následného kontaktu a seznámení s biologickou matkou, v případě, že jsou obě strany spokojené a na adopci se dohodnou, můžou žadatelé pomalu vyřizovat nutné věci a po porodu dítěte, vyřídit nutnosti, jako je

⁵⁷ Srov. Order of United States district court Southern District of Mississippi Northern division dated March 31, 2016 Civil Action NO 3:15cv578-DPJ-FKB

⁵⁸ Srov. AMERICAN ADOPTION, *How to adopt – The Domestic Adoption Process*, [online]. Dostupné na WWW: http://www.americanadoptions.com/adopt/the_domestic_adoption_process_step_by_step?cId=56.

pojištění dítěte a podobně. Poté co si žadatelé odvezou dítě domů, do 18 let věku dítě zpravidla posílají zprávy o dítěti biologické matce, pokud si tedy nepřála být bez veškerých kontaktů.⁵⁹

2.1.4 Právní úprava soužití homosexuálních párů v ČR

V České republice je upravena otázka soužití homosexuálních párů zákonem č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o registrovaném partnerství). Tento zákon je jediný právní předpis, který homosexuálním párům v České republice garantuje některá vybraná nebo obdobná práva, jako mají heterosexuální manželé.

Dle zákona o registrovaném partnerství vytváří registrované partnerství tzv. statusový poměr, jimž se v právu rozumí kategorie vztahů mezi osobami, které jsou právem institucionalizovány, s čímž souvisí některá další práva a povinnosti z této účasti plynoucí.⁶⁰ Dle §1 zákona o registrovaném partnerství je *registrované partnerství trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným tímto zákonem (dále jen "partnerství").*⁶¹ Toto společenství může vzniknout pouze za předpokladu splnění podmínek, stanovených v II. hlavě zákona, jež jsou obdobné podmínkám pro uzavření manželství heterosexuálních párů. Dle §2 a §3 *vznikne partnerství projevem vůle dvou osob stejného pohlaví činěným formou souhlasného svobodného a úplného prohlášení těchto osob o tom, že spolu vstupují do partnerství (dále jen "prohlášení") rovněž toto prohlášení musí učinit osobně před matričním úřadem tak, že na položenou otázku, zda chtějí vstoupit do partnerství, oba odpoví ano.*⁶² Do partnerství může vstoupit osoba, která již dovršila 18 let, není svéprávně omezena, není již v trvajícím manželství nebo partnerství s jinou osobou, jež by nadcházejícímu partnerství zabraňovala a alespoň jeden z partnerů je občanem České republiky.⁶³

⁵⁹ Srov. AMERICAN ADOPTION, *How to adopt – The Domestic Adoption Process*, [online]. Dostupné na WWW:

<http://www.americanadoptions.com/adopt/the_domestic_adoption_process_step_by_step?cId=56>.

⁶⁰ Srov. HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kolektiv. *Rodinné právo*, s. 106.

⁶¹ Zákon č. 115/2006 Sb. *o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů*

⁶² TAMTÉŽ

⁶³ Srov. TAMTÉŽ

Zákon dále upravuje povinnosti partnerů. Partneri díky uzavření partnerství získávají oprávnění zastupovat jeden druhého v běžných záležitostech a mají také mezi sebou vyživovací povinnost. Na rozdíl od manželství nevzniká uzavřením partnerství mezi partnery *ex lege* majetkové společenství obdobné společnému jmění manželů.⁶⁴

2.1.5 Právní úprava výchovy dětí homosexuálními páry v ČR

Zákon o registrovaném partnerství upravuje práva homosexuálních osob v registrovaném partnerství §13. V případě, že má homosexuální osoba žijící v registrovaném partnerství vlastního potomka z předchozího vztahu, vztahují se na něj práva a povinnosti vyplývající z §13 odst. 1 zákona o registrovaném partnerství, který upravuje práva osob v registrovaném partnerství vůči vlastním dětem, kdy nestanovuje registrované partnerství, jako překážku partnera pro vykonávání rodičovské zodpovědnosti vůči jeho dítěti ani jej nevidí jako překážku pro svěřeni jeho dítěte do jeho výchovy. Dále první odstavec stanovuje povinnosti partnera vůči vlastním dětem, jež jsou důsledná ochrana zájmů dítěte a zajištění jeho vývoje pomocí přiměřených výchovných prostředků, vždy s vědomím toho, aby nebyla dotčena důstojnost dítěte, nebylo ohroženo jeho zdraví ani tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj.⁶⁵ Pokud registrovaný partner pečuje o dítě a žije se svým partnerem ve společné domácnosti, je dle §13 třetího odstavce povinen podílet se společně se svým partnerem na výchově dítěte a rovněž se na druhého partnera vztahují povinnosti ochrany vývoje dítěte.⁶⁶

V případě, že ani jeden z partnerů žijícím v registrovaném partnerství, nemají vlastního potomka a uvažovali by o přijetí dítěte dětského domova za vlastní formou osvojení, bylo by jim orgánem sociálně-právní ochrany dětí nevyhověno, jelikož zákon o registrovaném partnerství §13 odstavec 3 zakazoval registrovaným partnerům, aby se některý z nich stal osvojitelem dítěte.⁶⁷ Tento paragraf platil do června loňského roku, tedy roku 2016, kdy jej Ústavní soud shledal protiústavním. Následné změny jsou rozebrány v následující podkapitole.

⁶⁴ Srov. HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kolektiv. *Rodinné právo*, s. 109.

⁶⁵ Srov. Zákon č. 115/2006 Sb. *o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů*

⁶⁶ Srov. TAMTÉŽ

⁶⁷ Srov. TAMTÉŽ

Osvojení

Osvojení a pěstounskou péči upravuje zákon o sociálně – právní ochraně dětí a zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v sekci rodinného práva. Zákony České republiky týkající se náhradní rodinné péče, jsou vázány na několik mezinárodních smluv, které Česká republika ratifikovala. Mezi tyto prameny patří například Úmluva o právech dítěte z roku 1989, Evropská úmluva o osvojení dětí z roku 1967 ve Štrasburku nebo Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení sjednaná roku 1993 v Haagu.⁶⁸

Dle ust. § 794 občanského zákoníku se „osvojením rozumí přijetí cizí osoby za vlastní“.⁶⁹ Z právního hlediska je osvojení jedinou formou náhradní rodinné péče, kde dochází k vytvoření plnohodnotného vztahu rodiče a dítěte, vzniká při narození dítěte. Z této podstaty osvojitelé nabývají vůči osvojenému dítěti veškerá práva a povinnosti rodiče, a osvojené dítě nabývá práva a povinnosti vůči osvojiteli jako dítě.⁷⁰ Z historického hlediska se na zprostředkování osvojení hledělo, jako na velmi citlivou pomoc manželským párům, kterým se nepodařilo zplodit potomka přirozenou cestou, ale zároveň také přirozenou pomoc osvojenému dítěti, které nemohou vychovávat jeho vlastní rodiče, tj. aby mělo možnost vyrůstat v rodinném prostředí s „novými“ rodiči. Během doby se proces osvojení etabloval do dnešní podoby, kdy by měl být vyvážen jak z prvního hlediska, tak z etického, sociálního i pediatrického. Přijetím zákona o sociálně-právní ochraně dětí, ve kterém jsou ustanoveny zásadní postupy, jež by měly chránit v první řadě zájmy dětí a budoucích osvojitelů, mají děti a osvojitelé garantovanou ochranu stanovených práv.⁷¹

Každý žadatel o osvojení nebo pěstounskou péči musí projít odborným posouzením, ke kterému patří:

- a) zhodnocení přípravy k přijetí dítěte do rodiny;

⁶⁸ Srov. NOVOTNÝ, P., IVIČIČIVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I. *Nový občanský zákoník, rodinné právo*, s. 112.

⁶⁹ Zákon č. 89/2015 Sb. *Občanský zákoník*

⁷⁰ Srov. NOVOTNÝ, P., IVIČIČIVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I. *Nový občanský zákoník, rodinné právo*, s. 113.

⁷¹ Srov. NOVOTNÁ, V., PRŮŠOVÁ, L. *K vybraným otázkám osvojovaných dětí*, s. 83.

- b) v případě, že má žadatel děti, které jsou schopny vlastního vyjádření k přijetí jiného dítěte do rodiny, je potřeba jejich vyjádření a zároveň posouzení jejich schopností přijmout dítě do rodiny;
- c) zjištění bezúhonnosti žadatele, jeho manžela, druha, dítěte a ostatních osob, které tvoří s žadatelem společnou domácnost;
- d) posouzení charakteristiky osobnosti, psychického stavu, zdravotního stavu, jak z hlediska duševního, tak tělesného i smyslového, který nikterak nebrání žadateli v dlouhodobé péči o dítě, motivaci žadatele pro osvojení nebo pěstounskou péči, sociální prostředí, rodinné prostředí, byt, etnické, náboženské a kulturní prostředí žadatele, jeho rodinné vztahy, v případě manželského páru, stability jejich manželství a ekonomickou situaci rodiny.

Na straně dítěte se posuzuje jeho úroveň tělesné a duševní vyspělosti, jestli má nějaké specifické potřeby a nároky, statusová práva a jeho původní sociální, etnické, náboženské a kulturní prostředí.⁷²

Občanský zákoník, který nabyl účinnosti v roce 2014, přinesl do problematiky osvojení velké změny. Zásadní novinka se týká u zrušitelného osvojení, kdy dali zákonodárci najevo zájem o definitivní uspořádání rodinných vztahů, jelikož zrušili dosavadní možnost celoživotního zrušitelného osvojení.⁷³ Dle §840 odst. 2 občanského zákoníku platí, že se každé osvojení nejdéle po uplynutí tří let od rozhodnutí o osvojení, stává osvojením nezrušitelným, tím se ale může stát ze zákona i před uplynutím tří let. V případě, že osvojitel podá návrh na stanovení nezrušitelného osvojení, (což je možné třeba ihned poté, co bylo soudem rozhodnuto o zrušitelném osvojení) může soud na základě tohoto návrhu rozhodnout o jeho nezrušitelnosti.⁷⁴

Dále můžeme rozlišit osvojení podle toho, kdo adopci zprostředkovává na **osvojení přímé**, neboli otevřené, kdy do adopčního procesu nevstupuje třetí osoba, jako zprostředkovatel ale sami biologičtí rodiče nebo zástupci dítěte si najdou osvojitele.⁷⁵ Tato varianta na rozdíl od jiných států Evropy či USA v České republice není úplně

⁷² Srov. MACELA, M., HOVORKA, D., KRŠTEK, A. a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*, s. 322..

⁷³ Srov. NOVOTNÝ, P., IVIČIČIVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I. *Nový občanský zákoník, rodinné právo*, s. 113.

⁷⁴ Srov. ZUKLÍNOVÁ, M., DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J. a kol.: *Občanské právo hmotné. Svazek 2*, 101.

⁷⁵ Srov. NOVOTNÝ, P., IVIČIČIVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I. *Nový občanský zákoník, rodinné právo*, s. 114.

možná, jelikož zákon č. 359/1999 Sb. Zákon o sociálně - právní ochraně dětí zcela jasně zakazuje zprostředkování osvojení jinými orgány, právníckými či fyzickými osobami, jež nejsou orgány sociálně - právní ochrany uvedené v § 4 odst. 1.⁷⁶ Tyto orgány sociálně právní ochrany jsou krajské úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, obce v samostatné působnosti, kraje v samostatné působnosti a další právnícké a fyzické osoby, jsou-li výkonem sociálně-právní ochrany pověřeny; jen výše uvedené orgány jsou v České republice zprostředkovateli osvojení. Na rozdíl od přímého osvojení, kde byli jen rodiče a osvojitelé, vstupuje-li do procesu osvojení, zprostředkovatel jako třetí strana, pak se takovému osvojení říká **nepřímé osvojení**. Avšak v praxi můžeme o přímém osvojení hovořit, pokud biologický rodič nebo zástupce dítěte podá souhlas k osvojení dítěte osobním prohlášením konkrétní osobě, například svému bratru. Z povahy věci je na místě přímé osvojení v případě, kdy jsou rodiče ve vězení a osvojení dítěte se tak provádí jen na určitou dobu. Zde je zprostředkování osvojení vyloučené.⁷⁷

Obecné podmínky stanovené zákonem pro osvojení

V České republice o osvojení nezletilé osoby rozhoduje vždy soud na základě návrhu osoby, která chce nezletilé dítě osvojit.⁷⁸ Osvojitel i osvojenec musí splňovat zákonem daná kritéria pro osvojení. Při rozhodování o svěřeni dítěte do osvojení navrhovatele soudce jedná vždy ve prospěch dítěte.

Pro možné osvojení musí osvojitel i osvojenec splňovat zákonem daná kritéria. **Osvojitelem** se může stát pouze zletilá a svéprávná osoba, která svým způsobem života, osobními vlastnostmi a nejlepšími pohnutkami, vedoucími k rozhodnutí o osvojení dítěte, zaručí, že bude pro dítě dobrým rodičem a nesmí jej ve značné míře v péči o dítě, omezovat jeho zdravotní stav. O osvojení může požádat osoba jako jednotlivec nebo dvě osoby společně, ale tyto dvě osoby musí být manželé; pokud žijí v nesezdaném soužití nebo registrovaném partnerství nemohou se společně stát osvojiteli jednoho dítěte. Mezi osvojitelem a osvojenecem musí být přiměřený věkový rozdíl.⁷⁹

⁷⁶Srov. MACELA, M., HOVORKA, D., KRŮSTEK, A. a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*, s. 259.

⁷⁷ Srov. HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Rodinné právo*, s. 158.

⁷⁸ Srov. Zákon č. 89/2015 Sb. *Občanský zákoník*

⁷⁹ Srov. TAMTÉŽ

Osvojenec se v České republice může stát pouze dítě, které je tzv. **právně volné**. V praxi se o takových dětech hovoří, pokud jsou fakticky osiřelé (již nežijí oba rodiče) nebo v druhém případě, tehdy *když nevíle nebo neschopnost rodičů pečovat o děti dosáhne určité právem předvídané intenzity a podoby*,⁸⁰ kdy je rodič zbaven rodičovské odpovědnosti nebo soustavně neprojevuje o své dítě zájem, přičemž nezájem rodiče o dítě je dle občanského zákoníku zjevný, trvá-li alespoň tři měsíce od posledního projeveného opravdového zájmu. V těchto případech soud může rozhodnout, že dítě nepotřebuje souhlas rodiče osobním prohlášením. Prohlášení musí splňovat obecné náležitosti právního jednání, na to aby bylo právně volné a mohlo tak být osvojeno. V ostatních (mimo zmíněných případech) je pro osvojení dítěte potřeba souhlas rodiče. Pokud jsou známi oba rodiče, je potřeba souhlasu obou z rodičů, pokud je známá jen matka, dává souhlas k osvojení dítěte pouze ona. Otec smí dát souhlas k osvojení nejdříve po narození dítěte, matka až po uplynutí šesti týdnů po narození dítěte. (občanský zákoník). Po uplynutí třech měsíců od souhlasu k osvojení nemůžou rodiče svůj souhlas vzít zpět. V případě, že osvojované dítě dosáhlo dvanáctého roku, je rovněž třeba vždy k osvojení jeho svobodného souhlasu.⁸¹

Po prostudování právního řádu České republiky můžeme dojít k závěru, že osoby stejného pohlaví zatím nemohou v České republice společně osvojit dítě, ani jakožto registrovaní partneři. Osvojit dítě mohou pouze, jakožto jednotlivci.

Mezinárodní právo soukromé

Soudy v České republice mají pravomoc k rozhodování o návrzích na uznání cizích rozhodnutí, tedy rovněž cizozemských rozhodnutí o osvojení. Tato pravomoc vyplývá ze zákona č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém (ZMPS). Dle ustanovení § 63 odst. 1 ZMPS lze na základě zvláštního rozhodnutí uznat cizí rozhodnutí, ovšem za předpokladu, že se rozhodnutí nepřičí veřejnému pořádku, rozhodnutí nebrání výlučná pravomoc českých soudů, zároveň by bylo osvojení přípustné i podle příslušných ustanovení českého práva a byl-li alespoň jeden z navrhovatelů o osvojení v rozhodné době státním občanem České republiky.⁸²

⁸⁰ NOVOTNÝ, P., IVIČIČIVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I. *Nový občanský zákoník, rodinné právo*, s. 121.

⁸¹ Srov. Zákon č. 89/2015 Sb. *Občanský zákoník*.

⁸² Srov. PAUKNEROVÁ, *Rekodifikované mezinárodní právo soukromé*, s. 108.

Na základě ZMPS rozhodl Okresní soud v Prostějově dne 5. listopadu 2015 o návrhu na uznání cizího rozhodnutí ve věcech osvojení v prospěch navrhovatelů. Návrhem bylo uznání soudních příkazů k adopci vydaných Vrchním soudem Kalifornie, okres Alameda, soudem pro mladistvé ze dne 25.5.2007, ve kterých se uznává osvojení nezletilého E.F.M. a nezletilého V.J.M. osvojitelem J.V., bytem na území České republiky, a osvojitelem F.M. bytem tamtéž též na území České republiky s odůvodněním, že navrhovatel J.V. je občanem České republiky, kde má část své rodiny, jež zahrnuje jeho vlastní rodiče.⁸³

Navrhovatelé spolu žili několik let, v roce 2008 společně vstoupili do manželství, lze tedy hovořit o tom, že žijí ve stabilním partnerství. Dvojčata narozená roku 2005 měli od roku 2006 v pěstounské péči a od roku 2006 jsou jejich právními rodiči. Manželé mají tedy nezletilé děti téměř celý jejich život ve vlastní péči, tvoří dohromady jednu rodinu. Společně pravidelně navštěvují Českou republiku, kde žije podstatná část rodiny navrhovatele pana J. V., jehož děti rozumí a mluví česky. Přáním rodiny do budoucna je přestěhovat se do České republiky natrvalo. Zatím se ale obávají právních rizik, která by rodině mohla nastat přestěhováním z Kalifornie do České republiky.⁸⁴

Uznání rozhodnutí o osvojení homosexuálním párem bylo tedy v rozporu s § 13, odst. 2 zákona o registrovaném partnerství č. 115/2006 Sb., který stanovoval trvajícím partnerství homosexuálních osob za překážku v žádosti o osvojení dítěte. Navzdory tomu vzal soud v tomto případě v potaz oddací list matričního úřadu v San Franciscu, podle kterého navrhovatelé žijí ve stejnopohlavním manželství uzavřeném roku 2008 podle práva Státu Kalifornie. Navrhovatelé tedy splňují podmínku manželství pro společné osvojení nezletilých dětí, tudíž z této podstaty nemůže být návrh zamítnut.⁸⁵

Zamítnutí návrhu by se v tomto případě mohlo opírat o „soulad s veřejným pořádkem“ České republiky nedovolujícím registrovaným partnerům osvojit dítě. Veřejným pořádkem se zde myslí ustanovení, na nichž je nutno bez výhrady trvat (základní principy českého právního řádu, které jsou vyjádřeny především v základních ustanoveních Ústavy České republiky, a LZPS), nikoliv veškerá ustanovení českého právního řádu. Za základní principy rodinného práva, na kterých je nutné trvat, lze

⁸³ Srov. Rozsudek okresního soudu v Prostějově ze dne 5. 11. 2015, Sp. zn. 0 Nc 4714/ 2015

⁸⁴ Srov. TAMTÉŽ

⁸⁵ Srov. TAMTÉŽ

například považovat monogamie nebo respektování nejlepšího zájmu dítěte. Právě respektování a blaho dítěte by mělo platit jako základní princip.

Na základě výše jmenovaných skutečností došel soud k závěru, že by bylo v rozporu s veřejným pořádkem České republiky, kdyby soud odmítl uznat návrh o uznání rozhodnutí kalifornským soudem. *Odmítnutí uznání kalifornského rozhodnutí o osvojení by bylo projevem nerespektování fakticky žité sociální situace nezletilých i navrhovatelů.*⁸⁶

Pěstounská péče

*Pěstounská péče je soukromoprávní institut s veřejnoprávními rysy, které spočívají v jejím zprostředkování, hmotném zabezpečení, kontrole ze strany státu a v neposlední řadě i v podpoře a provázení pěstounů.*⁸⁷

Zásadní odlišnost pěstounské péče od institutu osvojení je taková, že při svěřeni dítěte do pěstounské péče nevznikají mezi svěřencem a pěstounem příbuzenské vazby, ale naopak dítěti zůstávají veškeré příbuzenské vazby k původní rodině. Pokud soud nerozhodne jinak, zůstává zpravidla rodičům zachována rodičovská zodpovědnost, vyživovací povinnost a je jim dovoleno s dítětem se osobně stýkat. Cílem pěstounské péče je převážně zajistit dítěti osobní individuální péči, obdobné domácímu rodinnému prostředí, namísto svěřeni do ústavní péče, v případě, že se původní rodiče z nějakého důvodu nemohou o dítě starat sami.⁸⁸

Formy pěstounské péče

Formy pěstounské péče můžeme rozdělit podle několika hledisek, nejznámější tradiční rozdělení je do dvou forem a to na individuální pěstounskou péči a kolektivní pěstounskou péči. U individuální pěstounské péče můžeme pokračovat v rozdělení z hlediska subjektů vykonávající individuální pěstounskou péči a v neposlední řadě z hlediska délky výkonu pěstounské péče.

⁸⁶ Rozsudek okresního soudu v Prostějově ze dne 5. 11. 2015, Sp. zn. 0 Nc 4714/ 2015

⁸⁷ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kolektiv. *Rodinné právo*, s. 283.

⁸⁸ Srov. NOVOTNÝ, P., IVIČIČIVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I. *Nový občanský zákoník, rodinné právo*, s. 181.

Individuální pěstounská péče

Individuální pěstounská péče, je taková forma péče, kdy je dítě umístěno do běžného rodinného prostředí, které by se nemělo na první pohled nijak odlišovat od ostatních rodin. Dítě může být svěřeno do individuální péče buď to jedné osoby, nebo do společné péče manželů. Tato forma péče je podle psychologů a pedagogů nejpřirozenější formou péče, obdobnou variantou jako by dítě bylo u rodičů.⁸⁹

Z hlediska osob vykonávajících individuální pěstounskou péči lze hovořit o:

- *pěstounské péči příbuzenské*, kdy je dítě svěřeno do péče například prarodičům nebo zletilému sourozenci a podobně. Pokud se najde příbuzný dítěte, který by projevil zájem o péči a je v souladu se zájmem dítěte dá soud přednost této osobě před cizí.
- *pěstounské péči nepřibuzenské*, je dítě svěřeno do péče jedné cizí osoby či manželům

Kolektivní (skupinová) pěstounská péče

Kolektivní péče je taková péče, která je vykonávána ve speciálních zařízeních, v podobě samostatného objektu, jako je přizpůsobený byt nebo dům pro péči většího počtu dětí. Příkladem kolektivní pěstounské péče lze uvést vesničky SOS.⁹⁰

Z hlediska délky máme v současné době v České republice **pěstounskou péči krátkodobou, střednědobou a dlouhodobou**. Zvláštní formou je **pěstounská péče na přechodnou dobu**, kterou upravuje § 27 a zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Zvláštní formou pěstounské péče je z toho důvodu, že ji mohou vykonávat pouze pěstouni zapsaní v evidenci osob vhodných tuto péči vykonávat a je časově omezená na jeden rok; to však neplatí v případě, že je do pěstounské péče svěřen druhý sourozenec později než první, v tomto případě platí doba jednoho roku pro oba sourozence ode dne příchodu posledního sourozence.⁹¹

Ze zákona jsou krajské úřady povinny vést evidenci osob, které mohou pěstounskou péči na přechodnou dobu vykonávat. Tyto osoby musí osobně podat žádost

⁸⁹ Srov. ZUKLÍNOVÁ, M., DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J. a kol.: *Občanské právo hmotné*, s. 152.

⁹⁰ Srov. ZUKLÍNOVÁ, M., DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J. a kol.: *Občanské právo hmotné*, s. 152.

⁹¹ Srov. MACELA, M., HOVORKA, D., KRÍSTEK, A. a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*, s. 335.

o zařazení do evidence na obecním úřadě obce s rozšířenou působností, která je povinna žádost se všemi náležitostmi předat neprodleně krajskému úřadu, který smí do evidence osob zařadit osoby, které splňují předpoklady pro výkon takové péče a péče o dítě krátce po jeho narození, na základě odborného posouzení.⁹²

2.1.6 Aktuálnost problematiky homoparentality v ČR

V České republice je problematika homoparentality stále citlivé a diskutabilní téma. Najde se řada odpůrců, ale i zastánců, jak z řad veřejnosti, tak z politické sféry. Mezi obhájce osvojení dětí homosexuálními páry lze zařadit bývalého ministra pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu, Jiřího Diensbiera, který se několik let neúspěšně, snažil prosadit zákon, jenž by homosexuálům umožňoval osvojení dítěte partnera. Velkým úspěchem pro homosexuální páry, jež by rády osvojily dítě, může být náleží ústavního soudu ze dne 16. 6. 2016, který shledal protiústavní ustanovení § 13 odst. 2 zákona č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů a zrušil jej.

Návrh podal Městský soud v Praze, který na základě žaloby pana P. L., jemuž bylo zastaveno řízení o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli, jelikož žadatel nesplňoval požadavky ustanovení § 800 zákona č. 80/2012 Sb. občanský zákoník. *Navrhovatel poukázal na čl. 1 Listiny základních práv a svobod a na čl. 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod, které zakazují jakoukoliv formu diskriminace. Rovněž lze poukázat na čl. 21 Listiny základních práv Evropské unie, která výslovně zakazuje diskriminaci z důvodu sexuální orientace.*⁹³

Veřejná ochránkyně práv se v této věci pro ústavní soud vyjádřila tak, že podle ní je *jakékoliv ustanovení nebo postup orgánu veřejné moci, které vedou ke znemožnění osvojení pouze z důvodu sexuální orientace potencionálního osvojitele odporující ústavnímu pořádku a Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.*⁹⁴ Odkazuje přitom na jiné státy Evropské unie, kde již osoby stejného pohlaví mohou uzavřít sňatek

⁹² Srov. MACELA, M., HOVORKA, D., KRÍSTEK, A. a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*, s. 335.

⁹³ Nález Ústavního soudu ze dne 14. 6. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15

⁹⁴ TAMTÉŽ

a rovněž na to, že zákony 17 zemí Evropské unie povolují homosexuálním párům společné osvojení dítěte.⁹⁵

Samotný Ústavní soud shledal protiústavním ustanovení § 13 odst. 2 zákona č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, s argumenty jako je nemožnost přehlížení současných změn ve způsobu života soužití osob (jimiž jsou osoby tzv. singles, nesezdané páry, rozvody, ale i homosexuální páry), s čímž do jisté míry souvisí i domnění soudu, že dané ustanovení je porušením lidské důstojnosti (jakožto základního práva) a zároveň je nutné brát v potaz předpoklad pro naplnění účelu osvojení, který **musí být vždy nejlepším zájmem dítěte.**⁹⁶

*Závěrem se Ústavní soud usnesl na tom, že napadené zákonné ustanovení shledal rozporným s právem na lidskou důstojnost, s právem na soukromý život a se zákazem diskriminace zakotvenými v čl. 1, čl. 3 odst. 1, čl. 10 odst. 1, 2 Listiny základních práv a svobod a v čl. 8 odst. 1 a čl. 14 Úmluvy o lidských právech a svobod, a vyhověl podle ustanovení § 70 odst. 1 zákona o Ústavním soudu návrhu Městského soudu v Praze.*⁹⁷

24. října loňského roku vláda ČR schválila novelu zákona o registrovaném partnerství, která by měla povolit homosexuálním párům adoptovat biologické dítě druhého partnera. Tento návrh musí projít legislativním procesem. Není vůbec jisté, zda uvedená novela vejde v platnost.

⁹⁵ Srov. Nález Ústavního soudu ze dne 14. 6. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15

⁹⁶ Srov. TAMTÉŽ

⁹⁷ TAMTÉŽ

3. Homoparentalita z pohledu psychologie

Následující kapitola uvede čtenáře do dané problematiky z pohledu psychologie. Je členěna do čtyř podkapitol, přičemž všechny podkapitoly se zaměřují na vývoj dítěte ve zdravou osobnost. V první podkapitole bude čtenář seznámen s poznatky především z vývojové, rodinné a sociální psychologie zaměřené na to, co nejvíce ovlivňuje vývoj dětí. Čtenář bude mít tak možnost zjistit, co psychologie považuje za důležité determinanty optimálního vývoje osobnosti. Jelikož vývoj a výchova dětí probíhá převážně v rodině, druhá podkapitola čtenáře seznámí s rodinným prostředím, vysvětlí, co rodina je, jaké má funkce a jaký má dopad výchova (v rodině) na vývoj dítěte. Ve třetí podkapitole bude mít čtenář možnost nahlédnout do světa psychologických výzkumů, konkrétně výzkumů týkajících se dětí vyrůstajících s homoparentálními rodiči. Poslední podkapitola krátce shrne tři předcházející podkapitoly.

3.1 Psychologické poznatky ohledně vývoje a výchovy dětí

Mnoho českých i zahraničních psychologů se již řadu let zabývá otázkou vývoje lidské psychiky a obecně vývojem osobnosti. Ve většině případů se snaží poukázat na determinanty ovlivňující vývoj psychiky. Shodují se převážně na tom, že vývoj ve zdravou osobnost je ovlivňován již v raném dětství. Někteří se dokonce domnívají, že za činitele různých poruch osobnosti nebo psychické deprivace můžeme považovat právě určité zkušenosti a nedostatky z raného dětství.

Vývojem rozumíme proces, který navozuje vzájemně související změny, jak kvantitativní, růstové, tak kvalitativní. Probíhá v dlouhých etapách, které jsou zákonitě seřazeny jedna po druhé. Ve vývoji existují určité vývojové mezníky, které rozdělují vývoj na různá vývojová období. Přejít z jednoho vývojového období do druhého nemusí být nutně plynulým přechodem, pokud se dítě nenaučí nějaký konkrétní vývojový úkol z daného období, nemůže jej vynechat a rovnou přejít do následujícího období, protože na něj není ještě připravené.⁹⁸

⁹⁸ Srov. TRPIŠOVSKÁ, *Ontogenetická psychologie*, s. 149.

Psychický vývoj je proces utváření osobnosti probíhající v součinnosti s vývojem tělesným. *Vývoj se vyznačuje změnami psychiky v důsledku působení vnitřních a vnějších faktorů.*⁹⁹ Vývoj lidského jedince probíhá celý život, tedy od narození až do smrti, kdy po celou dobu, ovlivňují vývoj psychiky, jak dědičné dispozice, tak podmínky z vnějšího prostředí, které na sebe působí ve vzájemně složitě interakci. Například způsob, jakým je uplatňována genetická informace, závisí také na vnějším prostředí (v prenatalní fázi na organismu matky a v postnatalním období společenské faktory). To, do jaké míry má vliv dědičnost a prostředí může být pro různé vlastnosti organismu zcela rozdílná.

Stejně jako je dědičnost ovlivňována prostředím, může být prostředí modifikováno dědičnou informací. To znamená, že lidé s různými dědičnými předpoklady mohou na stejné prostředí reagovat odlišně. Můžeme tedy pozorovat v průběhu života jisté změny; v dětství jsou lidé ovlivňováni především svými rodiči, tudíž jsou děti rodičům podobné. Během dospívání si ale začnou sami hledat své přátele, záliby a později i profesi, podle svých vlastních zájmů, čímž si vytvoří vlastní prostředí, které se může lišit od sourozenců i rodiny. Převážně bývá nápadný rozvoj vlastností, které jsou geneticky podmíněné.¹⁰⁰

3.1.1 Geny versus prostředí

Otázka vlivu dědičnosti na jednotlivé vlastnosti osobnosti je předmětem mnoha studií, které se zaměřují především na pozorování jednovaječných dvojčat. U nich sledují určitý rys, jehož míru shodnosti srovnávají s mírou shodnosti u dvojvaječných dvojčat. Za předpokladu, že jsou u dvojčat vyloučené jiné faktory, jako je například odlišný přístup rodičů k jednomu z dvojčat, můžou pozorovatelé určit, zda má zkoumaný rys genetickou složku nebo nikoliv. *Procento rozptylu jakéhokoliv rysu dané genetickými rozdíly mezi jedinci v určité populaci se nazývá heritabilita (dědivost).* Čím větší je rozdíl mezi jedinci zapříčiněn působením genů, tím větší je dědivost rovná 100%.¹⁰¹

Za charakteristiky, jež mají silný předpoklad vlivu genetiky, můžeme považovat **fyzické charakteristiky**, do kterých lze řadit výšku, váhu, obezitu nebo krevní tlak, **intelektové charakteristiky**, do nichž řadíme paměť, inteligenci, věk, osvojení jazyka

⁹⁹ THOROVÁ, K. *Vývojová psychologie*, s. 147.

¹⁰⁰ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*, s. 16 -17.

¹⁰¹ ATKINSON, R. *Psychologie* s. 423.

nebo mentální retardaci a v poslední řadě **emocionální charakteristiky**, jako je extraverte, emocionalita, neuroticismus, plachost nebo úzkostnost.¹⁰² Tuto skutečnost potvrzují některé z následujících vědeckých studií.

Například značnou míru dědivosti vypořizovali vědci u inteligence, jedna švédská studie o vzorku více jak dvanáct tisíc párů dospělých dvojčat našla podíl dědivosti 60% u rysu extraverte a emoční stability. Tyto studie byly prováděny u jednovaječných dvojčat srovnávaných s dvojvaječnými dvojčaty ve stejném prostředí. Výzkumníci Minnesotské univerzity se na rozdíl od předešlých studií rozhodli pozorovat jednovaječná dvojčata, která vyrůstala odděleně v jiném prostředí. Jedním párem dvojčat byli bratři O., kterého si po narození odvezla matka do Německa, kde byl vychováván jako katolík a nacista a J., který žil v Trinidadu s židovským otcem, byl vychováván jako žid a jednu dobu bydlel s otcem v izraelském kibucu. Tito bratři se nestýkali, v životě se viděli před studií jen jednou a přesto, když se dostavili na zahájení studie, si byli podobní v několika aspektech. Pozorováním došli k závěru, že osobnostní charakteristiky a temperament těchto bratrů byly velice podobné.

Shody byly nalezeny i u jiných dvojčat zúčastněných této studie. Z pozorovaných zkušeností došli výzkumníci k závěru, že jednovaječná dvojčata, která vyrůstala odděleně, jsou si v mnoha osobnostních charakteristikách podobná více než dvojčata dvojvaječná, čímž potvrdili podobnost jednovaječných dvojčat na základě genetické výbavy. Přestože studie ukazují na velký podíl dědivosti v některých charakteristikách jedinců, dochází k neustálým debatám ohledně podílu dědivosti a výchovy. Poukazují na to, že při utváření osobnosti nepůsobí genetické dispozice a vlivy prostředí nezávisle na sobě, ale naopak, jak již v této kapitole bylo jednou uvedeno, geny a prostředí spolupůsobí.¹⁰³

3.1.2 Interakční teorie

Interakcionismus (interakční teorie) spojuje nativismus (předpokládá, že veškeré dispozice člověka jsou vrozené) a environmentalismus (předpokládá, že na vývoj má největší vliv prostředí), v jednu ucelenou teorii, jejíž představitelé W. Stern, L.

¹⁰² Srov. NAKONEČNÝ, M. *Psychologie* s. 669

¹⁰³ Srov. ATKINSON, R. *Psychologie*, s. 420.

Vygotskij, A. Lurija a J. Piaget jsou zastánci neoddělování vlivu vrozených predispozic s vlivem prostředí od sebe, protože podle nich působí v součinnosti.¹⁰⁴

Existuje korelace mezi genotypem a prostředím, například dítě, které zdědilo po rodičích vysokou inteligenci, je chytré. Jelikož zdědilo inteligenci po rodičích, dá se předpokládat, že mají také vysokou inteligenci a budou tedy pravděpodobně svým dětem vytvářet stimulující prostředí pro jejich rozvoj, prostřednictvím interakcí, knih, vzdělání a dalšími stimuly, zatímco dítě s nízkou inteligencí má pravděpodobně rodiče s nízkou inteligencí, kde je větší pravděpodobnost méně stimulujícího prostředí pro jejich vývoj. *Prostředí se stává funkcí osobnosti dítěte prostřednictvím tří forem dynamické interakce*, kterými jsou reaktivní, evokativní a proaktivní. Četnost těchto druhů interakcí se v průběhu života jedince mění.

Reaktivní interakce je přítomná celý život. Vysvětlujeme ji tak, že každé dítě, potažmo každý jedinec si jednu konkrétní činnost (jev) interpretuje jinak, jinak jej prožívá a různou formou na něj také reaguje. Příkladem můžeme uvést sourozence, z nichž jeden sourozenec bude citlivý, což může mít za následek rozdílnou vnímavost okřiknutí od rodičů. Zatímco jednomu dítěti to nebude vadit nebo si křiku ani nevšimne, citlivější sourozenec bude okřiknutí vnímat citlivěji a pravděpodobně se rozpláče.

Evokativní interakce představují to, že každý jedinec působí na své okolí nějakým způsobem, což může mít za následek odlišné reakce okolí. Samo dítě někdy svou osobností utváří výchovný styl vlastních rodičů, který pak zpětně utváří osobnost dítěte, což lze ukázat na příkladu dítěte, které je vlídné ke svému okolí. Toto dítě může očekávat vlídné jednání od okolí, zatímco jedinec, který je protivný, může s největší pravděpodobností od svého okolí očekávat protivné zpětné reakce.

Proaktivními interakcemi označujeme takový proces, jehož prostřednictvím se člověk stává aktivním činitelem svého vlastního osobnostního vývoje. V praxi se tomu děje tak, že mladý jedinec s osobnostním rysem sociability, bude rád trávit čas se svými kamarády. Namísto toho, aby seděl doma sám u televize, půjde raději do kina s přáteli. Takový jedinec nemá problém s tím, aby své kamarády pozval do kina sám, než aby čekal, jestli pozvou oni jeho.¹⁰⁵

¹⁰⁴ Srov. THOROVÁ, K. *Vývojová psychologie* s 54.

¹⁰⁵ Srov. ATKINSON, R. *Psychologie* s. 423 - 427.

Rovněž sociologické studie zabývající se socializací člověka se shodují na tezi, že specifická genetická výbava každého člověka (dítěte) evokuje ve svém okolí specifické reakce. To znamená, že přesto, že jsou sourozenci vychováváni v jedné rodině, jedněmi rodiči a ve stejném prostředí, jsou jiní a rodiče je vychovávají podle toho.¹⁰⁶

3.1.3 Základní psychické potřeby

Zdeněk Matějček a Josef Langmeier vedli řadu let výzkumy týkající se vývoje a výchovy dětí jak v přirozeném rodinném prostředí, tak v ústavní péči, SOS vesničkách a pěstounské péči a došli k závěru, že aby se mohlo dítě vyvíjet ve zdravou osobnost, musí mu být v pravý (vývojový) čas a v optimální míře zajištěno několik základních psychických potřeb, kterými jsou:

1) Potřeba stimulace – neboli zajištění, aby se dítěti dostávalo správné množství kvalitních proměnlivých podnětů, které budou podporovat jeho organismus k aktivitě.

U potřeby stimulace je velice důležité dbát na to, aby se dítěti dostával optimální přísun podnětů, který je závislý na jeho individuálním tempu vývoje, již dosažených zkušenostech a vývojového stádia. Lze hovořit o třech pravidlech pro splnění optimálního přísunu podnětů, čímž je v první řadě především **množství podnětů**, dítěti by se nemělo dostávat málo, ale ani hodně podnětů, jelikož nadbytek nebo nedostatek podnětů může u dítěte vyvolat jeho nezáměr. V druhé řadě dítě potřebuje **přiměřenou kvalitu** podnětů, ty by neměly být příliš jednoduché, ale ani moc složité, neměly by se navzájem rušit, ani být překvapivé, jelikož by to u dítěte mohlo vyvolat strach a následné „zamrznutí“ nebo útek. A v poslední řadě dítě potřebuje **proměnlivost podmětů**, aby se mu nedostávalo pouze zrakových podmětů, zatímco sluchových málo nebo nikoliv, aby nedocházelo k vyřazení funkce některých orgánů v důsledku neprocvičování.¹⁰⁷

2) Potřeba smysluplného světa - dítě potřebuje, aby jednotlivé podněty měly nějaký řád, smysl. Díky tomu získá dítě možnost učit se novým věcem, osvojovat si společenské chování a přizpůsobovat se životním podmínkám.

3) Potřeba životní jistoty – dítě potřebuje mít dostatek mezilidských citových vztahů, které by neměly být povrchní, ale naopak hluboké a trvalé, aby mělo dítě pocit bezpečí.

¹⁰⁶ Srov. MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*, s. 142.

¹⁰⁷ Srov. MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*, s. 211.

Miminka získávají pocit jistoty a bezpečí prostřednictvím fyzického kontaktu, jako je mazlení, objetí, tisknutí nebo pusinkování. Pokud tomu tak není, může dítěti chybět citové pouto a mít pocit nedostatku bezpečí. Právě absence lásky a neuspokojení citových potřeb je velmi často považována za patogenního činitele vývoje osobnosti.¹⁰⁸

Potřeba jistoty a bezpečí je rovněž pro dítě důležitá jako jeden z předpokladů pro správný vývoj prosociálního chování, jež zde chápeme jako pozitivní a respektující druhých lidí. Děti, které se cítí bezpečně, mají pozitivnější pohled na svět s představou, že mohou ovlivnit dění svými vlastními silami. Tyto děti se naučily dávat druhým i brát a současně respektovat jejich potřeby. Naopak děti, které se necítí bezpečně, mají větší sklon chovat se asociálně.¹⁰⁹

4) Potřeba pozitivní identity – vlastního já, se rozumí to, že dítě potřebuje přijmout pozitivně sama sebe a společenské hodnoty. Přijetí sama sebe je velmi důležité pro zdravou sebeúctu a sebevědomí, které hrají roli v uspokojování zařazení ve společnosti.

5) Potřeba otevřené budoucnosti – je pro dítě důležitá ve smyslu životní perspektivy. Dítě potřebuje mít ve svém životě nějakou jistotu a naději, jelikož uzavřená budoucnost může vést k zoufalství. Pokud není tato potřeba naplněna, může jedinec pocítovat nedostatek životního smyslu.

Pokud jsou tyto základní psychické potřeby dlouhodobě neuspokojovány, může podle psychologických studií docházet u dětí, ale nejen u nich k psychické deprivaci.¹¹⁰ Ta může mít za následek negativní vliv na další vývoj dítěte jak z krátkodobého, tak z dlouhodobého hlediska. Rovněž může mít vliv na opožděný vývoj řeči, děti z dětských domovů mívají často těžkou patlavost nebo opoždění správného používání skladby a obsahu řeči. Dále může mít za následek opožděný vývoj sociálních a hygienických návyků, ve vývoji jemné motoriky, koordinaci ruky a oka a celkové ovládnutí děla, jako je posazení, chůze a podobně. Z emočního hlediska lze hovořit rovněž o opožděném vývoji. Deprimované děti jsou často emočně i sociálně nevyspělé, což může mít za následek negativní dopad na jejich školní prospěch, jež bývá pod úrovní jejich

¹⁰⁸ THOROVÁ, K. *Vývojová psychologie*, s. 157 -158.

¹⁰⁹ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*, s. 123.

¹¹⁰ Srov. MATĚJČEK, Z. *Náhradní rodinná péče*, s. 58.

potencionálních schopností. Rovněž lze hovořit o tom, že psychická deprivace může způsobit vážnější poruchy osobnosti.¹¹¹

Profesoři Langmeier s Matějčkem nejsou jedinými, kteří poukázali na psychickou deprivaci u dětí. Profesor Helus ve své publikaci hovoří o *rané deprivaci*, jejíž příčinou je pravděpodobně citová deprivace v dětství. Rovněž poukazuje na pevnou citovou vazbu dítěte s matkou nebo pečující osobou, kterou považuje za mimořádně významnou pro vývoj dítěte. Pokud nemá dítě možnost vytvořit si tuto citovou vazbu k nějaké pečující osobě, může u něj docházet k *citové sociální deprivaci*, jež je z dlouhodobého hlediska nepříznivá. Takový jedinec nedokáže vnímat lásku druhých lidí ani ji sám druhým lidem dávat, jeho empatické schopnosti jsou buďto velmi malé nebo nejsou žádné a často u něj dochází k *alexitymii* tj. neznalosti způsobů, jak vyjádřit emoce.¹¹²

3.1.4 Attachment - teorie citové vazby

Existuje řada výzkumu pozorování proměn chování malých dětí, když jsou odloučeny od matky. První z těchto výzkumů byly prováděny přibližně kolem druhé světové války. Průkopnické studie vedly Anna Freudová a Dorothy Burlinghamová, které pozorovaly chování dětí ve věkovém rozmezí od narození do čtyř let, které byly umístěné do hampsteadských jeslí. Následně zhruba o deset let později zde provedl pozorování James Robetsem, který sledoval chování dětí umístěných v jeslích bez matky, ale i jejich chování před umístěním v jejich domácím prostředí.

V šedesátých a sedmdesátých letech proběhly podobné výzkumy, založené na pozorování dětí v domácím prostředí a odloučení od matky v prostředí nemocnic nebo jeslí, v Paříži vedla takové výzkumy Jenny Aubryová, v USA známým pediatrem Prugrem, ve Velké Británii Holtem nebo Christoph Heinecken a Ilse Westheimerová, jejichž výzkumy byly jedinečné pečlivou přípravou výzkumného plánu. Subjekty všech těchto výzkumů se liší například věkem, typem domova, z nichž děti pocházely nebo jejich zdravotním stavem, ale naopak se shodují ve výsledcích pozorovatelů, a to v tom, že jakmile dítě dosáhne věku šesti měsíců, má tendenci reagovat na odloučení od matky typickým způsobem. Shodují se v teorii, že nepřítomnost známé mateřské postavy (*zde je nutné uvést, že za mateřskou postavu se považuje osoba, která dítěti poskytuje*

¹¹¹ Srov. MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*, s. 213.

¹¹² Srov. HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*, s. 95.

mateřskou péči a k níž se dítě může citově připoutat, tudíž to nemusí být matka, ale může to být v některých případech otec nebo jiná dítěti blízká pečující osoba), je nejdůležitější proměnnou pro následující chování, které popsal James Robertson.¹¹³

Podle Robertsona můžeme po odloučení dítěte od matky pozorovat tři posloupné fáze, podle jejich vztahu k matce. První fází je fáze protestu, kdy je dítě nešťastné ze ztráty mateřské postavy a snaží se ji získat zpět, nařikáním, druhou fází je zoufalství, kdy dítě utlumí chování z předchozí fáze, je ve stavu hlubokého smutku a poslední fází je citové odcizení, kdy dítě přestane odmítat neznámé osoby, jež o něj pečují místo matky. Intenzita pozorovaných reakcí dětí je podmíněna rovněž mnoha dalšími faktory, například délkou odloučení, prostředím ale i přítomností pečující osoby, jež dítě předtím znalo. V takovém případě byla pravidelně snížena intenzita reakcí.¹¹⁴

Téma citového připoutání se objevuje snad v každé odborné psychologické literatuře. Ve většině z nich se můžeme setkat s pojmem attachment, překládaného do češtiny nejčastěji, jako „citová vazba“ nebo „připoutání.“¹¹⁵ S tímto termínem se můžeme setkat například v knize *Psychologie základní* od Nakonečného, *Psychologii* od R. T. Atkinskona, nebo *Sociální pedagogiky* od Heluse a mnoha dalších.

Autorem termínu je britský dětský psychiatr, který vystudoval lékařství na univerzitě v Cambridge a posléze se specializoval právě na dětskou psychiatrii. Provedl řadu obdobných pozorování a následně publikoval své pozorované výsledky jako odborné články i knihy pro rodiče, kde jim radí, jak být dobrými vychovateli svých dětí.

Bowlby odkazuje na některé z již uvedených poznatků a poukazuje na to, že první rok života s ohledem na citovou vazbu, je velmi dobře zdokumentován, ale již tomu tak není po prvním roce života. Bowlby je přesvědčen, že u většiny dětí můžeme sledovat silné vazebné chování do dovršení tří let. Tento fakt demonstruje příkladem rozdílného chování dětí ve školce, při odchodu jejich matky, před dovršením alespoň dvou let a devíti měsíců, reagují děti na odchod matky převážně rozladěním, krátkodobým pláčem, dožadují se pozornosti učitelky a jsou spíše pasivní na rozdíl od dětí, které dovršily tři

¹¹³ BOWLBY, J. *Vazba*, s. 36 -37.

¹¹⁴ Srov. TAMTÉŽ s. 38 -39.

¹¹⁵ Srov. HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*, s. 109.

let, které již dokážou matčin odchod přijmout a běžně se zapojí do her s ostatními dětmi.¹¹⁶

Po třetím roce se vazebné chování stále objevuje, ale již ve zmírněné podobě, dokonce i dítě v první třídě je rádo, když může chytnout rodiče za ruku, nebo když se něčeho bojí, mají tendenci běžet za rodičem. Změna vazby přichází během dospívání, kdy se dospívající poutají především ke svým vrstevníkům, ale v dospělosti často vazebné chování navazuje na chování z dětství, jež je patrné například při nějakém neštěstí nebo nemoci. Bowlby zdůrazňuje, že vazebné chování je doprovázeno nejsilnějšími pocity, když je dítě v přítomnosti vazebné postavy nebo je mu snadno dosažitelná, cítí se dítě v bezpečí. V opačném případě dochází k úzkosti.¹¹⁷

Rovněž jako Bowlby považoval za zřetelně determinující faktor sociální interakce v kojeneckém věku Daniel Stern, který se zaměřil na analýzu videozáznamů interakcí matek s jejich kojenci. Pozorováním zjistil, že kojenci upřednostňují pohled do tváře, než aby pozorovali prs, který je objektem, jenž naplňuje jejich fyziologickou potřebu potravy. Stern rovněž jako první použil termín motherese (překládáno, jako maminština, dnes se ale více užívá termínu parentsee („rodičovština“), což jsou formy empatické a emoční komunikace matky nebo otce, jež mají schopnost reagovat i na velmi drobné vysílající signály dítěte.

Lze tedy hovořit o tom, že evoluce vytvořila určité systémy, jako je právě attachment, spontánní reciprocita v kontaktu rodič – dítě nebo raná prosociální motivace dítěte, jež mají podporovat socializaci dítěte. Děti navazují kontakt se svými rodiči, kteří jejich kontakt přijímají a empaticky na něj reagují, čímž posilují a rozvíjejí vzájemnou interakci, která je důležitá pro schopnost dítěte naučit se sdílet své myšlenky a pocity a zároveň se podívat na sebe očima druhého člověka. Stern považoval rané interakce za stěžejní faktor ovlivňující pozdější způsob jednání a sociálních vazeb s druhými lidmi.

118

¹¹⁶ Srov. BOWLBY, J. *Vazba*, s. 182.

¹¹⁷ Srov. TAMTÉŽ s. 186.

¹¹⁸ Srov. THOROVÁ, K. *Vývojová psychologie* s. 179 – 180.

Lze říci, že rodina je základním životním prostředím dítěte, které jej obklopuje a zároveň se promítá do jeho chování. Je základní strukturální složkou v jeho péči, převážně v prvopočátcích rozvoje jeho osobnosti.¹¹⁹

3.2 Rodina

Jak bylo řečeno v předchozí podkapitole, vývoj dítěte ovlivňují geny, ale zároveň vnější okolí, ke kterému řadíme především rodinu. Je tedy vhodné upřesnit, co to rodina vlastně je, jaké má funkce a jak může výchova rodičů ovlivnit vývoj dětí.

Definice rodiny bychom našli nespočetně mnoho, ale převážně všechny se shodují na tom, že jde o určitý systém osob, přičemž systém je definován jako *soubor částí a vztahů mezi nimi*. Kramer rodinu definuje, jako *skupinu lidí se společnou historií, současnou realitou a budoucím očekáváním vzájemně propojených transcendentních vztahů*.¹²⁰ Členové rodiny bývají vázáni hereditou, manželstvím nebo adopcí, ale není to podmínkou pro to, abychom mohli mluvit o rodině. O rodině hovoříme i za předpokladu, že osoby mají v určitý úsek života společně uspořádaný život. Dokonce lze pojem rodina užívat i tehdy, když jsou mezi blízkými lidmi přítomné intenzivní a kontinuální psychologické a emocionální vazby. Rodinou lze tedy označit jak manželský pár s dětmi, tak nesezdaný pár nebo náhradní rodinu dítěte.¹²¹

Rodina byla vždy v historii a zatím stále je základní jednotkou všech lidských společností. Podle kultury národa se pak liší v tom, kolik generací žije pospolu, zda jen nukleární rodina nebo i prarodiče, tety a strýcové, v tom kolik legitimních partnerů může dospělá osoba mít, jinak tomu je v evropských zemích, kde z pravidla jeden muž mívá legitimně jednu ženu, zatímco v arabských zemích mívá jeden muž legitimně více žen, se kterými má děti. Rodina je rovněž od pradávna zdrojem podpory všech svých členů a je nenahraditelnou institucí pro výchovu dětí.¹²²

¹¹⁹ Srov. HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*, s. 109.

¹²⁰ SOBOTKOVÁ, *Psychologie rodiny*, s. 22.

¹²¹ Srov. SOBOTKOVÁ, *Psychologie rodiny*, s. 22.

¹²² Srov. MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce* s. 182-183.

3.2.1 Rodinné subsystémy a hranice mezi nimi

Každá rodina se jako systém skládá z několika podsystémů, které označujeme jako subsystémy. Základním a nejzodpovědnějším subsystémem rodiny je manželský subsystém. Manželé by ideálně měli o všech věcech, jako jsou výchova dětí, důležitá životní rozhodnutí, plánování budoucnosti a mnoho dalších věcí, rozhodovat vždy společně. Stejně tak by měli společně čelit konfliktům, být si oporou, navzájem si vyjadřovat lásku, jelikož všechny jejich činy, mají vliv na vývoj dětí.

Dalšími subsystémy jsou subsystém rodič – dítě a sourozenecký subsystém.¹²³ Sourozenecký subsystém má významnou roli při vývoji jedince ve zdravou osobnost, jak po fyzické, tak především po psychické stránce. Děti v roli sourozence mají možnost získat každodenní kontakt se svým sourozencem, se kterým navazují emoční interakce, někdy jsou pozitivní jindy negativní, ale ve většině případů se jedná o silné emoce. Děti se se svým sourozencem naučí dělit o věci a vyjadřovat asertivně svůj nesouhlas.¹²⁴

Sourozenecký subsystém

Je důležité, aby mezi sourozenci vládl dobrý vztah a měli jeden druhého rádi, pokud tomu tak není a u sourozenců převládají konflikty, může to mít za následek negativní dopad na jejich vývoj. I když mezi sourozenci dochází často k sourozenecké rivalitě, která je závislá na věku sourozenců a daným okolnostem, je ve většině případů považována za normální jev. To jaký mají sourozenci k sobě vztah, je ovlivněno chováním rodičů, osobností sourozenců a samozřejmě také věkovým rozdílem sourozenců. Sourozenecká rivalita je nejčastější u sourozenců s malým věkovým rozdílem a stejným pohlavím.¹²⁵

Existuje řada studií, které se zaměřují na sourozenecké vztahy a vliv sourozeneckého pořadí na vývoj osobnosti. Nejznámějším interpretem a autorem rodinné konstelace je Alfred Adler, který poukázal na to, že existuje vliv sourozeneckého pořadí na chování rodičů k jednotlivým dětem. Například se rodiče chovají jinak k chlapci, který se narodil jako první a jediný chlapec před děvčaty a naopak k chlapci, který se narodil až po děvčatech. Za nejideálnější sourozenecké role považuje Adler staršího bratra a

¹²³ Srov. SOBOTKOVÁ, *Psychologie rodiny*, s. 25.

¹²⁴ Srov. THOROVÁ, K. *Vývojová psychologie*, s. 194.

¹²⁵ Srov. TAMTĚŽ, s. 194 -195..

mladší sestru, kteří tak mají možnost získat role pro své budoucí manželské vztahy, jelikož jsou v dětství zvyklí žít s osobou druhého pohlaví generačně stejně starou nebo s mírným generačním rozdílem, bratr by měl být zvyklý nést zodpovědnost. Naopak ke konfliktům v manželství může docházet v manželství u staršího ze dvou bratrů společně ze starší ze sester, jelikož jsou oba zvyklí vést a rozhodovat. U manželů, kteří mají staršího sourozence stejného pohlaví, může docházet rovněž ke konfliktům, jelikož jsou zvyklí se nechat vést druhou osobou. U jedináčků to bývá tak, že přijímají svého partnera za otce či matku a mají potřebu k nim mít úzký vztah.¹²⁶

Subsystem rodič – dítě a výchova

Pro výchovu a vývoj dětí je nejdůležitější subsystem rodič – dítě. Hlavním cílem rodičovského subsystemu by měla být výchova dětí, přičemž výchovou zde rozumíme *činnost, která ve společnosti zajišťuje předávání „duchovního majetku“ společnosti z generace na generaci. Jde tu o zprostředkování vzorců a norem chování, komunikačních rituálů, hygienických návyků apod.*¹²⁷

Pro děti předškolního věku jsou rodiče emocionálně významnou autoritou. Děti v rodičích vidí ideál, kterému by se chtěly vyrovnat ve všech směrech a identifikují se s ním. Děti v předškolním věku své rodiče nekriticky akceptují, veškeré jejich postoje, hodnoty přijímají za své. Identifikace k subjektivně významné osobě, jež je v tomto případě rodič, posiluje u dětí pocit bezpečí a jistoty.¹²⁸

Jak již bylo řečeno, vzorce rodinné výchovy jsou považovány za základní faktory ovlivňující vývoj dětí. Každá rodina má svůj individuální výchovný styl, někteří rodiče můžou být více autoritářští než druzí, jiní zase asertivnější, ale všechny styly přinášejí určité důsledky na chování dětí. Existuje již mnoho studií, které se zabývaly rodičovskými styly výchovy a jejich dopady na chování dětí. Nakonečný v knize uvádí tři výchovné styly, jimiž jsou:

1) Autoritární – rodiče mají na děti vysoké požadavky a za jejich nesplnění je trestají, což má za následek nedostatek sociability, hostility a stahování se dítěte do sebe.

¹²⁶ Srov. HARTL P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*, s. 270.

¹²⁷ PRŮCHA. J. *Přehled pedagogiky*, s. 16.

¹²⁸ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*, s. 125.

2) *Permisivní* – rodiče jsou nedůslední a nemají příliš velké požadavky na dítě, což má za následek náladovost, nezralost a závislost dětí.

3) *Autoritativní* – rodiče jsou přísní, v rodině jsou jasná omezení, ale rodiče upřednostňují dětem vše důkladně vysvětlit, což má za následek nezávislost dětí a jejich dobré sociální návyky.¹²⁹

Právě vysvětlování se ze všech vědeckých pozorování ukázalo, jako neúspěšnější strategií, která efektivně přispívá k morálnímu vývoji. Je zaznamenáno, že děti, kterým rodiče vysvětlují různé sociální perspektivy a diskutují s nimi, dosahují vyšších morálních soudů, než jejich vrstevníci s kterými rodiče nediskutují a nevysvětlují. Americká psychologička S. B. Rimmová na základě pozorování doporučila používat behaviorální techniku **referenční hovory**, jež spočívají v tom, že když je dítě účastníkem konverzace dospělých osob, jeden z nich by měl o dítěti kladně poreferovat, aby získalo větší sebevědomí, a existuje pravděpodobnost, že se dítě bude chovat v souladu s kladnou informací, kterou o sobě slyšelo.

A. Adler poukazoval a zdůrazňoval rovnoprávnost v rodinných vztazích, za důležitý jev, na základě pozorování popsal dva nevhodné rodičovské styly, které mají negativní vliv na děti a způsobují u nich komplex méněcennosti nebo naopak nadřazenosti. Prvním nevhodným stylem je podle Adlera **zanedbávání dítěte**, kdy rodiče neplní funkci ochránitele a dítě tak nemá možnost mít pocit jistoty a bezpečí. V druhé řadě poukazoval za nevhodnou **hyperprotektivitu** neboli rozmazlování, kdy rodič své dítě neustále zahrnuje dárky, svou pozorností nebo jej nadměrně chrání, což má negativní vliv na dítě v tom smyslu, že není dostatečně vybaveno na stres s realitou, může se cítit nejistě a může se dožadovat u ostatních jedinců, aby mu nahrazovali rodiče a rozhodovali za něj

Za nejznámější kategorizaci rodičovských stylů výchovy je pravděpodobně považována kategorizace, kterou vytvořila Diana Baumrindová. Styly výchovy rozdělila na tři různé, které detailně popsala. V pozdějších letech byl k těmto třem stylům dodán ještě čtvrtý styl rodičovství.

1) *Asertivní, demokratické rodičovství* – rodiče jsou pečující, ke svým dětem vřelí, zajímají se aktivně o jejich názory a pocity. Snaží se své děti naučit, jak mají regulovat

¹²⁹ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Psychologie přehled základních oborů*, s. 670.

své emoce a jak řešit problémy, pokud rodiče něco rozhodnou snaží se dětem podat odůvodnění, aby děti pochopily, proč takové rozhodnutí učinili. Povzbuzují děti k samostatnosti, ale zároveň nad nimi mají stále kontrolu. Vedou děti k sociální zodpovědnosti a sebekontrolě, více dětem vysvětlují, než něco zakazují a trestají. Když dítěti uloží trest, náležitě mu vysvětlí proč tomu tak je.¹³⁰

Děti těchto rodičů jsou nezávislé, schopné sebepoznání, umí se dobře prosadit, jsou kamarádští vůči svým vrstevníkům, umí spolupracovat, ve škole a kroužcích se snaží podávat dobré výkony.

2) Autoritářské, přísné rodičovství – rodiče dávají dětem jasná pravidla, komunikují převážně rodiče ke svým dětem, vyžadují od nich poslušnost a úctu k jejich autoritě. Rodiče se nesnaží dětem vysvětlovat svá rozhodnutí, spíše jim stroze odpovídají, že to bude tak, protože to tak řekli. Rodiče rovněž ve výchově využívají tresty a neprojevují moc své city, ty pokládají za projev slabosti.¹³¹

Děti vychované autoritářským stylem mohou být nesamostatné, méně kompetentní v sociálních vztazích, než někteří vrstevníci a ve vztazích k ostatním lidem se mohou objevit známky agresivního jednání. V některých případech mohou mít menší sebevědomí a existuje pravděpodobnost, že jsou méně šťastné.

3) Shovívavé, svobodné, liberární rodičovství – v tomto případě rodiče nekladou na své potomky příliš mnoho nároků. Disciplína pro ně nehraje významnou roli, nevyžadují na dětech zodpovědné ani zralé chování. Rodiče jsou ve vztahu k dětem spíše přátelští, jsou vřelí, pečující, ale nestanovují jim hranice, spíše fungují na kamarádské úrovni než jako rodiče.

Děti těchto rodičů bývají citově ladění, jsou impulzivní a ve větší míře spoléhají na druhé lidi, jelikož nejsou samostatní a nenaučily se zodpovědnosti. Na lidi ve svém okolí mohou působit rozmazleně, mívají často problémy s autoritami a někdy i s alkoholem či poruchami chování.

4) Nezúčastněné, nedbalé rodičovství - tyto rodiče naplňují základní potřeby dětí, ale jinak jejich rodičovská angažovanost není nijak významná. Na děti nekladnou žádné

¹³⁰ Srov. THOROVÁ, K. *Vývojová psychologie*, s. 188.

¹³¹ Srov. TAMTĚŽ, s. 189.

nároky, nezajímají se o jejich pocity ani názory, v podstatě o děti neprojevují moc velký zájem. Vzájemná komunikace rodičů a dětí je minimální.

Tento styl výchovy může mít vliv na náladovost a nedostatečnou soustředěnost dětí. Děti mívají problémy se svými emocemi, které nedokážou dostatečně ovládat. Z toho důvodu u nich dochází často k impulzivnímu jednání, odtažitým vztahům vůči vrstevníkům a v následné řadě i k nízkému sebevědomí. Tyto děti nemají naučené sociální chování ani obecné hodnoty, proto pro ně školní výuka často znamená ztrátu času a chodí za školu.¹³²

Hranice mezi subsystemy

Již zmíněné tři subsystemy (manželský, sourozenecký a subsystem rodič – dítě) jsou v rodině nejdůležitější a vzájemně se ovlivňují, proto je důležité i z hlediska fungování celé rodiny, aby mezi subsystemy existovaly hranice. Ty by měly být jasné, pevné, ale zároveň v případě nutnosti, je lze pozměnit podle aktuální potřeby. V praxi to znamená, že je do rodiny zahrnut i subsystem prarodičů a v případě potřeby, rodiče využijí jejich pomoc při hlídání. Rovněž by měly být proměnlivé v závislosti na vývojové fázi rodiny. Tyto hranice jsou ideální formou pro funkční fungování rodiny. Dalšími druhy hranic jsou rigidní hranice (nepropustné) a difuzní hranice (slabé).¹³³

U nepropustných hranic může docházet ke špatné komunikaci mezi subsystemy, v extrémních případech lze hovořit o vzájemném soupeření jednotlivých subsystemů. Naopak u slabých hranic lze předpokládat, že často dochází k nejasnému vymezení kompetencí jedinců, všichni mluví do všeho, ale nic se ve výsledku nerozhodne, nikdo nechce být za nic odpovědný; v takové rodině vládne chaos. Často jsou to rodiny s více dětmi, kde jedno dítě přebírá rodičovskou roli a velí svým mladším sourozencům na místo rodičů.

Minuchin takové dítě označil termínem **rodičovské dítě**. Pokud se v takovém případě u dítěte znejasňují hranice dítě – rodič a ještě víc se odtrhuje od subsystemu sourozeneckého, dochází k jevu, který se označuje perverzivní triangl. V takovém případě bývá dítě často vtahováno do hádek rodičů, kdy bývá buď jejich obětním beránkem, nebo stojí na straně jednoho rodiče proti druhému. Takové uspořádání hranic

¹³² Srov. THOROVÁ, K. *Vývojová psychologie*, s. 189.

¹³³ Srov. SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*, s. 25.

je v každém případě náročné pro orientaci dospělých členů rodiny, natož potom pro děti. Lze diskutovat o tom, zda-li je taková rodina plně funkční.¹³⁴

3.2.2 Funkčnost rodiny

Funkční rodina je jeden z výrazů, kterým se označuje *normální rodina, zdravá rodina nebo neklinická rodina*. Tyto výrazy označují typ rodin, které podle výzkumných pracovníků tvoří nepostradatelný pól, jak pro ně samotné, tak pro praktiky zabývající se rodinou. Označení vychází z normy (můžeme ji definovat jako ideál, ale i jako statistický průměr), kdy předpokládáme, že v rodině není přítomná žádná porucha. Jelikož neexistuje závazný model rodiny, výzkumy se soustřeďují na to, zda jsou plněny hlavní funkce rodiny, za něž lze považovat v první řadě výchova dětí a v druhé řadě uspokojování potřeb dospělých.

Je předpoklad, že funkční rodiny jsou charakteristické pevnou koalici rodičů, kterou nedokážou trvale ohrozit žádné vlivy z vnější. V rodině nepanuje žádný chaos, existuje v ní jasná hierarchie odpovědnosti, členové rodiny na sebe berou ohledy a vzájemně respektují jeden druhého. Je dbáno na individualitu a jedinečnost každého člena rodiny. Členové rodiny si navzájem důvěřují, existuje mezi nimi potřeba sdílení, ale zároveň je v rovnováze s intimitou, tak že se členové svěřují pouze, když mají potřebu nebo se svěřit chtějí.

Komunikace jednotlivých členů mezi sebou je jasná, srozumitelná a určitá, pro druhého pochopitelná, bývá živá a aktivní. Typické pro funkční rodinu bývají časté dialogy, které přecházejí od jedné dvojice k druhé. Rodina se nebrání novým myšlenkám ani novým řešením pro problémy rodiny, členové jednájí vždy sami za sebe a interpretují své myšlenky přímo adresátovi. Komunikace bývá často obohacena o humor. Celkově se prostředí funkčních rodiny vyznačuje pozitivnější atmosférou. Členové jsou ve větší míře spokojenější, dávají najevo potěšení ze vzájemného kontaktu.¹³⁵

Hodnocení funkčnosti rodiny

Funkčnost rodiny posuzují sociální pracovníci na základě přímého kontaktu s rodinou v jejich domácím prostředí, kdy pracovník aktivně naslouchá všem členům

¹³⁴ Srov. MATOUŠEK, O. a kol. *Rodina jako instituce a vztahová síť*, s. 89.

¹³⁵ Srov. MATOUŠEK, O. a kol. *Rodina jako instituce a vztahová síť*, s. 192.

rodiny, snaží se být vůči nim empatický a zároveň si všímá rodinného zázemí, aby mohl zhodnotit následující funkce rodiny:

Uspokojení základních potřeb členů rodiny - pracovník by měl zhodnotit, jestli se všem členům dostává optimální stravy, kolik a v jakém stavu mají členové rodiny, především děti, oblečení, jestli je v rodinném prostředí dostatek tepla, jestli funguje hygiena, jak by měla a zda mají členové rodiny nějaké soukromí.

Kulturní a hodnotovou orientaci rodiny – pracovník zjišťuje, z jakého kulturního prostředí rodina pochází, aby jí mohl lépe porozumět, a zároveň si všímá hodnot, které rodina má.

Funkčnost rodičovského systému – pracovník si všímá, jakou má kvalitu vztah rodičů k dětem, sledují výchovný styl rodičů, jestli mají děti disciplínu, jak se rodiče angažují v roli rodiče, jestli je ohraničen manželský systém vůči dětem a podobné důležité jevy.

Hodnocení vývoje dětí – pracovník si u dětí všímá jejich emocionálních a sociálních vztahů, pokud jde o děti školou povinné, pak si dále všímá jejich postoje ke škole a jaký mají studijní výsledky.

Funkčnost manželského systému – pracovník se zaměřuje i na manželský subsystém a to tak, že si všímá, jak manželé fungují jako pár. Zda mají manželé společné zájmy, jestli mezi nimi panují dlouhodobé konflikty a to jakým způsobem je řeší.

Vztahy k institucím pro rodinu významných – pracovník rovněž zjišťuje, jaký mají členi rodiny vztah k důležitým institucím, jako je škola, místní úřady, zaměstnavatelé rodiče a podobně.

Sociální vazby členů rodiny mimo rodinu – pracovník si všímá i toho, jaké mají členové rodiny sociální vazby mimo rodinu. Jaký mají vztah se sousedy, jestli mají přátele a jaký s nimi mají vztah atd.

Materiální zdroje rodiny – pracovník zjišťuje, jaký má rodina finanční příjem a jaké mají výdaje, popřípadě za co výdaje jsou.

Styl komunikace – pracovník si všímá, jakým stylem mezi sebou hovoří členové rodiny a to, jaký komunikační styl používají s lidmi mimo rodinu. U komunikace sleduje, jak je komunikace jasná, emocionální vztahy, participaci a řešení neshod.¹³⁶

Na základě zjištění informací o rodině, pracovník určí typ rodiny podle typologie rodin, například známé typologie od amerických výzkumných pracovníků Voilandové a Buella, kteří navrhli klasifikaci rodin na čtyři typy, přičemž každý z těchto typů rodiny nefunguje v nějaké určité rovině, tak jak by měl:

- 1) Perfekcionistické rodiny - jsou úzkostné, neurotické represivní rodiny
- 2) Nepřiměřené rodiny – jsou rodiny nezralé, často extrémně závislé rodiny
- 3) Egocentrické rodiny – jsou prestižní, chladné a rozštěpené rodiny
- 4) Asociální rodiny – jsou deviantní, agresivní a delikventní rodiny.

Po zařazení rodiny do určitého typu rodin může sociální nebo jiný odborný pracovník určit metody, kterými rodinám může pomoci na nápravě jejich dysfunkce.¹³⁷

3.3 Vybrané studie zabývající se homoparentalitou

První systematické výzkumy srovnávající dospělé homosexuální jedince s heterosexuálními jedinci byly provedeny na počátku 50. let, výzkumy porovnávající děti homosexuálních rodičů s rodiči heterosexuálními byly prováděny až o několik let později. Případové studie se pak objevovaly v odborné literatuře v 70. letech minulého století.¹³⁸

Proti nejstarším studiím existuje mnoho kritik, jelikož se zaměřovaly pouze na rodiny lesbických matek, což vedlo k pochybnostem nad věrohodností těchto výzkumů. Kritici poukazovali na fakt, že výzkumy nevycházely z náhodných vzorků rodin, ale vzorky byly cíleně vybírány a sledovalo se chování dětí pouze v domácím prostředí. Podle kritiků by výzkumy měly zahrnout do svého zkoumání jak rodiny lesbických

¹³⁶ Srov. MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*, s. 192.

¹³⁷ Srov. MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*, s. 193.

¹³⁸ Srov. BALL, C. A. *Same-Sex Marriage and Children*, s. 104..

matek, tak rodiny otců - gayů a měly by sledovat chování dětí nejen doma, ale i ve školním prostředí, na kroužcích a podobně.¹³⁹

Novější a současné výzkumy již zahrnují do pozorování širší vzorky potomků a to jak potomků homosexuálních rodičů, tak heterosexuálních rodičů. Rozšířil se také počet technik požívaných ve výzkumu a počet kontrolních skupin. Novější výzkumy si rovněž poradily s kritikou zaměřenosti výběru rodin pouze na dobře vzdělané střední třídy. Proto rozšířily spektrum typů rodin o rodiny s nízkým socioekonomickým statusem, rodiny různých etnických menšin či různá náboženská vyznání.¹⁴⁰

V odborné psychologické literatuře, jako je například *Vývojová psychologie* K. Thorové, *Psychologie* Psychologie prof. M. Nakonečného R. L. Atkinson, *Same – sex marriage and children* C. A. Ball, *The Gay Baby Boom The psychology of gay parenthood* S. M. Johnosn a E. O’connor nebo *Lesbian and Gay Parents and Their Children* od A. E. Goldberg vycházejí autoři velmi často ze stejných již provedených psychologických výzkumů.

Není to jen odborná literatura, ale i články odborných časopisů a odborné tiskové zprávy různých institutů a asociací, jako příklad uvádím *článek Growing up with lesbian and gay parent: young people’s perspectives* od A. Fairtlough nebo univerzitní studie *Parenting and Child Development in Adoptive Families: Does Parental Sexual Orientation Matter?*, využívají výsledků ze stejných výzkumů.

Nejčastěji se tak můžeme v odborné literatuře setkat s výzkumy britské psycholožky a profesorky na University of Cambridge Susan Golombok, která je současně ředitelkou centra pro rodinný výzkum, s výzkumy psycholožky doktorky Fiony Tasker, jež vyučuje na Birkbeck University of London nebo výzkumy provedenými americkou psycholožkou doktorkou Nanette Gartrell, která vystudovala medicínu na Harvard University. Veškeré již zmíněné odborné psychologické publikace navazují na výzkumy právě těchto žen a ve většině otázek se shodují v tom, že sexuální orientace rodičů nemá žádný zásadní vliv na vývoj dětí.¹⁴¹

¹³⁹ Srov. TAMTÉŽ, s. 141.

¹⁴⁰ AMERICAN PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION, *Lesbian & Gay Parenting*, s. 4.

¹⁴¹ Srov. THOROVÁ, K. *Vývojová psychologie*, s. 195.

Jelikož jsem měla možnost pročíst jak mnoho zahraniční literatury, tak v omezeném množství českou literaturu věnující se homoparentalitě, tak mohu konstatovat, že jsem se setkávala *de facto* stále s odkazy na jedny a ty samé studie. Z toho důvodu jsem se rozhodla použít jen některé zdroje, převážně knihy, jež jsem zmínila na předešlé stránce. Nejvíce jsem se pak setkala s odkazy na studie S. Golombok.

3.3.1 Výzkumy zkoumající vliv homosexuální orientace rodičů na sexuální orientaci dětí.

Jednou ze zásadních otázek ohledně homosexuálních rodičů je otázka, zda jejich sexuální orientace nebude mít vliv na pozdější sexuální orientaci dětí. Studie, které se zabývají touto otázkou a hledají nějakou souvislost mezi sexuální orientací rodičů a vývojem dětí, jejichž metodologie byla založena na rozsáhlém sběru dat od rodičů, učitelů a dalších osob vyskytujících se v okolí dětí.¹⁴²

Některé studie zabývající se vlivem sexuální orientace rodičů na sexuální orientaci vychovávaných dětí zahrnovaly k pozorování jednovaječná a dvojevaječná dvojčata, tyto studie se snažily odpovědět na otázku, zda může být sexuální orientace vrozená. Výsledkem bylo, že jednovaječná dvojčata mají větší pravděpodobnost, že budou mít v dospělosti stejnou sexuální orientaci než dvojevaječná dvojčata. V souvislosti s touto otázkou byla provedena jedna studie, která zjistila, že sexuální orientaci člověka ovlivňuje hormon androgen, který se nachází v děloze.¹⁴³

Žádné empirické studie nezjistily, že by sexuální orientace rodičů měla přímý vliv na sexuální orientaci dětí. Ze studií, kde byly pozorovány děti homosexuálních rodičů a porovnávány s dětmi heterosexuálních rodičů, nevykazovaly děti homosexuálních rodičů žádné rozdíly. Studie Susan Golombok z roku 1989, které sledovala odlišnosti v sexuální orientaci u 25 mladých lidí, jež byli vychováváni lesbickými matkami s kontrolní skupinou 21 mladých osob, vyrůstajících jen s matkou s heterosexuální orientací, nevykazují žádné rozdíly v sexuální orientaci těchto dvou zkoumaných skupin mladých lidí, všichni se identifikovali, jako heterosexuálně orientovaní.

V roce 2010 byla provedena další studie, kterou provedli holandští vědci H. Bos a T. Sandfort. Ti pozorovali šedesát tři dětí ve věku od osmi do dvanácti let, vyrůstajícími

¹⁴² Srov. FARR, R., FORSELL, S., and PATTERSON, C. *Parenting and Child Development ...?* s. 166.

¹⁴³ Srov. BALL, C. A. *Same – sex marriage and Children*, s. 103.

s lesbickými matkami, které srovnávali s šedesáti osmi dětmi stejného věku, vyrůstajícími s heterosexuálními rodiči. Výsledkem jejich pozorování bylo zjištění, že děti vyrůstající s lesbickými matkami jsou méně vyhranění a do budoucna nevyklučují sexuální experimenty. Ve stejném roce vydala S. Golombok společně s Shirlene Badges reportáž zahrnující druhou studii S. Golombok, věnující se homosexuálním rodičům, kde zkoumala sedmdesát mladých mužů a žen, jež nikdo z nich se neidentifikoval, jako gay nebo lesba. Jen jedna žena, která vyrůstala s lesbickými rodiči, se identifikovala jako bisexuál.¹⁴⁴

Rovněž v publikaci doktorky K. Thorové *Vývojová psychologie* se můžeme dočíst, že žádné výsledky studií neprokázaly vliv homosexuality rodičů na sexuální orientaci dětí, ale poukazuje na to, že tyto děti nezastávají ve srovnání se vrstevníky vyrůstajícími s rodiči heterosexuální orientace tak odmítavý postoj vůči ~~k~~ netradičním projevům sexuality, jsou otevřenější k experimentování a homoerotickému chování.¹⁴⁵

Existuje však longitudinální studie, *The National Longitudinal Lesbian Family Study* (NLLFS), publikovaná v roce 2011, jejíž počátky zkoumání datujeme k roku 1986, která poukazuje na nepatrnou možnou souvislost mezi sexuální orientací lesbických matek a jejich dcerami. Tato studie totiž zkoumala sedmdesát osm sedmnáctiletých mladých lidí vyrůstajících s lesbickými matkami od počátku jejich narození a výsledkem bylo zjištění, že 20 % dcer lesbických matek uvedlo svou sexuální orientaci jako bisexuální.

Některé pozdější studie potvrzují předchozí závěr, že dcery lesbických matek jeví větší zájem o osoby stejného pohlaví (není myšleno jako sexuální orientace), ale že zažily za svůj život alespoň jednu sexuální zkušenost s osobou stejného pohlaví a do budoucna by se stejné zkušenosti nebránily.¹⁴⁶

3.3.2 Výzkumy zkoumající vliv homosexuální orientace rodičů na genderové role dětí

Druhou velice častou otázkou ohledně výchovy dětí homosexuálními rodiči je otázka, zda sexuální orientace rodičů může nějakým způsobem ovlivnit přijetí

¹⁴⁴ Srov. BALL, C. A. *Same – sex marriage and Children*, s. 104.

¹⁴⁵ Srov. THOROVÁ, K. *Vývojová psychologie*, s. 193.

¹⁴⁶ Srov. BALL, C. A. *Same – sex marriage and Children*, s. 194.

genderových rolí dětí. Vztah mezi rodiči a dětmi je považován za důležitý již od narození dětí a po celou dobu jejich vývoje. Stejně tak se již od narození odlišují dívky od chlapců; nejprve je rodiče strojí do typických barev daného pohlaví a posléze jim kupují hračky, podle toho, zda mají doma dívku nebo chlapce.

Jsou to ale i samy děti, kdo si hračky volí, bez ohledu na přání rodičů. Dívky si raději volí panenky a chlapci autíčka. Otázkou v tomto ohledu je, do jaké míry ovlivňují interakce homosexuálních rodičů ke svým dětem, jejich přijímání genderových rolí.¹⁴⁷ Studie věnující se této otázce se převážně shodují na tom, že žádný zásadní vliv na přijetí genderové role dětí nemá sexuální orientace jejich rodičů, ale přesto z let osmdesátých existuje jedna studie, která předpokládá do jisté míry spojitost mezi sexuální orientací rodičů na přijetí genderové role dětí.

Výzkumníci poukázali na fakt, že dívky lesbických matek mají méně tradiční ženské chování. V dospělosti se například snažily více uplatnit v kariéře, která je obvykle volena spíše muži, jako je právnická nebo inženýrská profese, ve větším počtu než dcery heterosexuálních rodičů. Ostatní studie tento fakt vyvrací.¹⁴⁸

Existují studie, které se zabývají pohlavními rozdíly u lesbických a heterosexuálních rodin, jejichž cílem je zjistit, zda má nepřítomnost mužského vzoru nějaký vliv na psycho-sociální rozvoj dětí. Výsledkem jejich zkoumání bylo zjištění, že děti lesbických matek ve srovnání s dětmi heterosexuálních rodičů neprokazovaly žádné odlišnosti. Někteří vědci na základě vědeckých pozorování tvrdí, že v dnešní době nejsou mezi muži a ženami takové genderové rozdíly, jako tomu bylo kdysi, ale že i děti v heterosexuálních rodinách tak běžně vidí otce vařit nebo žehlit a ženy něco opravovat. Klasická dělba práce, že by ženy dělaly jen ženské práce a muži mužské, podle nich již z dnešních rodin vymizela.¹⁴⁹ Studie S. Golombok z roku 1997 dokonce dokazují, že lesbické matky jsou stejně „dobré“ matky, jako heterosexuální matky a na- v porovnání s heterosexuálními rozvedenými matkami se svým dětem snaží zajistit ve větší míře mužský vzor.

¹⁴⁷ Srov. FARR, R., FORSSELL, S., and PATTERSON, C. *Parenting and Child Development.....?*, s. 167.

¹⁴⁸ Srov. BALL, C. A. *Same – sex marriage*, s. 194.

¹⁴⁹ Srov. TAMTĚŽ, s. 195.

Thorová shrnuje poznatky studií a předpokládá, že děti vyrůstající s homosexuálními rodiči neprojevují žádné poruchy pohlavní identity v dětství. Děti homosexuálních rodičů se chovají odpovídajícím typickým chování jejich pohlaví, tedy hrají si i oblékají se jako dívka nebo chlapec, stejně jako děti heterosexuálních rodičů.¹⁵⁰

3.3.3 Výzkumy zkoumající vliv homosexuální orientace rodičů na psychický vývoj dětí

Další významnou otázkou, pro odborníky z řad psychologů, lékařů, sociálních pracovníků, učitelů a především soudců, pracujících s dětmi, a možná tou nejdůležitější otázkou je, zda sexuální orientace rodičů může negativně ovlivnit vývoj dětí ve zdravou osobnost. Tato otázka je širokosáhlá, jelikož se zde můžeme ptát, zda sexuální orientace neměla vliv na inteligenci dítěte, sociální adaptaci, zdravé sebepojetí, emoční vyrovnanost a mnoho dalších psychických aspektů.

Co se týká výzkumů ohledně vlivu sexuální orientace rodičů na inteligenci dětí, provedli Flaks, Fisher a Masterpusqua roku 1995 výzkum na patnácti dětech ve věku od tří do devíti let, narozených homosexuálním rodičům a kontrolní skupině patnácti stejně starých dětí narozených heterosexuálním rodičům. Výsledkem výzkumu bylo nenalezení, žádných odchylek¹⁵¹

Výzkum, který provedla roku 2010 doktorka N. Gartrell na sedmnáctiletých dívkách a chlapcích, narozených lesbickým matkám (umělým oplodněním), prokázal, že tyto mladí dospívající lidé nenesou žádné negativní známky chování. Ve srovnání se svými vrstevníky jsou stejně dobře sociálně adaptovaní ve všech složkách vývoje, někdy dokonce dosahují lepších výsledků, než jejich vrstevníci vychovávaní heterosexuálními rodiči.¹⁵²

Odpůrci stejnopohlavních manželství v USA nesouhlasili se svazky a následnou péčí o děti z důvodu, že v každé rodině má být jeden muž a jedna žena. Tento argument zastávají i obháječi rodinného optimalismu, kteří tvrdí, že dítě potřebuje matku i otce.

¹⁵⁰ Srov. THOROVÁ, K. *Vývojová psychologie*, s. 193.

¹⁵¹ Srov. O'CONNOR, E. *The Gay Baby Boom The psychology of gay parenthood*, s. 27.

¹⁵² Srov. LEDDY, A., GARTRELL, N. & BOS, H. In *Journal of GLBT Family Studies: Growing Up in a Lesbian*, s. 249-250.

V návaznosti na tuto kritiku byly v USA provedeny studie, které využily výsledky již provedených zkoumání, jejichž porovnáním došli k závěru, že nenalezli důkaz, že by děti, které vyrůstají matkou a otcem dosahovaly lepších výsledků než děti heterosexuálních rodičů.

Později byly provedeny studie, které porovnávaly děti homosexuálních rodičů s dětmi vyrůstajícími jen s jedním heterosexuálním rodičem. Tyto studie zdůraznily, že nezáleží na tom, jestli děti vyrůstají s dvěma heterosexuálními rodiči nebo dvěma homosexuálními rodiči, sexuální orientace, ani pohlaví rodiče nehraje velkou míru ve vlivu na dítě, tak jako počet rodičů vychovávajících děti.¹⁵³ Ze studie provedené roku 2004 Wainrightem a kolektivem rovněž vyplývá, že je lepší, když děti vychovávají dva homosexuální rodiče, než když vyrůstá jen s jedním rodičem. Je tomu z toho důvodu, že když jsou rodiče dva, mohou si rodičovské povinnosti rozdělit mezi sebe, bez ohledu na jejich sexuální orientaci. Když si rozdělí rodičovské povinnosti, musí vynaložit každý z nich menší sílu, než kdyby museli každý zastat veškeré rodičovské povinnosti. Z toho důvodu nečelí takovému stresu, jako rodič, který dítě vychovává sám, u něj také dochází k menšímu radostnému prožitku z rodičovské role.¹⁵⁴

3.4 Otázka hodnocení homoparentality

Po shledání psychologických poznatků ohledně determinantů ovlivňujících psychický vývoj dětí ve zdravou osobnost, pohledu sociální psychologie na funkčnost rodiny a poznatků z vědeckých výzkumů provedených na dětech homosexuálních a heterosexuálních rodičů docházím k závěru, že sexuální orientace rodičů není stěžejním faktorem ovlivňujícím vývoj dětí ve zdravou dospělou osobnost.

Myslím si, že jsou důležitější faktory, než je sexuální orientace rodičů, které mají zásadní vliv na vývoj dětí. Osobně se domnívám, že jeden z nejdůležitějších vnějších faktorů z prostředí rodiny, který ovlivňuje vývoj dětí, je kvalita vztahu rodičů ke svým dětem. Jelikož jsem měla možnost během svého bakalářského studia absolvovat praxi například na dětské psychiatrické klinice TN v Praze nebo na OSPODu ve Strakonících, kde jsem se setkala s různými styly rodičovství a měla jsem možnost pozorovat vztahy

153 Srov. BALL, C. A. *Same – sex marriage and Children*, s. 194.

154 Srov. THOROVÁ, K. *Vývojová psychologie*, s. 165.

rodičů ke svým dětem, mohou svými poznatky z praxe jen potvrdit teoretické znalosti z odborné psychologické literatury.

Pokud se ptáme obecně, co děti potřebují k optimálnímu vývoji, docházíme z psychologických poznatků profesorů Matějčka a Langmeiera k závěru, že je důležité plnit základní psychické potřeby dětí. Pokud se dětem dostává všech základních potřeb, měl by být jejich psychický vývoj v pořádku. Mnoho rodin, jako jsou rodiny, kde je alkohol, drogy nebo nízký socioekonomický status, tyto základní psychické potřeby svým dětem neumožňují. Nad těmito rodinami se ale veřejnost tak často nezamýšlí, tak jako nad výchovou dětí homosexuálů. Přičemž většina odborných studií dochází k závěru, že není vědecky prokázáno, že by se děti homosexuálních rodičů ve srovnání se svými vrstevníky vychovanými heterosexuálními rodiči nějakým způsobem odlišovaly.

4. Rodina a rodičovství optikou křesťanské etiky

Poslední kapitola nabízí pohled křesťanské etiky na námi reflektovanou problematiku. Jelikož křesťanská etika vychází z biblických textů a sociálního učení církve, které se především opírá o oficiální dokumenty učitelského úřadu církve, má čtenář možnost seznámit se s církevními dokumenty, jako jsou papežské encykliky nebo koncilní dokumenty, v nichž jsou rozebírány problémy dané doby a vyzdvihovány důležité aspekty lidského života, jako je například instituce manželství. Kapitola se především věnuje pohledu církve na rodinu, jak by podle ní měla vypadat a co by mělo být jejím základem.

4.1 Manželský svazek muže a ženy, jako základ rodiny

Sociální nauka církve se v několika církevních dokumentech věnuje otázkám rodiny a poukazuje na problémy rodiny v současné společnosti, jako jsou například nesezdaná soužití rodičů, rozvody, zneužívání dětí, asistovaná reprodukce a podobné jevy z rodinného prostředí jednadvacátého století. Církev považuje rodinu za základní kámen společnosti a poukazuje na její nenahraditelnost pro celou lidskou společnost, přičemž rodinou se má na mysli trvalé společenství muže a ženy, kteří vychovávají své potomky. Trvalé společenství muže a ženy, nebo-li manželství je z církevního pohledu jediný vhodný institut, pro potvrzení lásky muže a ženy a posléze pro plození a výchovu dětí. Církev rovněž poukazuje na fakt, že v biblických textech o stvoření se o manželství mluví jen ve spojitosti s životním svazkem jedné ženy a jednoho muže.

Jedna kapitola dokumentu *Gaudium et spes*, vydaného v roce 1965, je věnována právě otázkám manželství a rodině. Koncil chtěl tehdy podpořit a objasnit (nejen) křesťanům pravou hodnotu manželství a zároveň varovat před deformacemi spojenými s rodinným a manželským životem. Koncil poukázal na to, že manželství je důvěrné společenství, založené na lásce muže a ženy, které založil Stvořitel za účelem důvěrného a čistého sjednocení těchto dvou lidí, kteří si před Bohem slibují lásku a věnost na celý život.¹⁵⁵

¹⁵⁵ Srov. *Gaudium et spes* čl. 47 -48.

Manželé by podle Koncilu měli rozvíjet vzájemně svou lásku, aby zrála a manželský svazek tak dosáhl své nerozlučitelné povahy. Jelikož Bůh pověřil lidstvo účastí na tvoření světa a požehnal manželskému svazku, mělo by být hlavním úkolem manželů plodit a vychovávat potomky. Koncil zde odkázal také na Genesis, kde je psáno, že Bůh nechtěl, aby byl člověk sám, a proto k Adamovi stvořil Evu. Důležitým faktem je, že tvořil dvě lidské bytosti, a sice *muže* a *ženu* a jim dal společně za úkol, aby se množili.¹⁵⁶

Papež Jan Pavel II. v apoštolské adhortaci *Familiaris consortio* z roku 1981 hovoří o tom, že Bůh založil manželství a rodinu již při samotném stvoření. Obě tyto instituce vedou k naplnění v Kristu a zároveň potřebují jeho milost, aby byly uzdraveny od hříchu. Z toho důvodu církve pocítuje za své poslání opakovaně hlásat všem lidem, jaký má Bůh plán s manželstvím a s rodinou. Je si vědoma toho, že manželství a rodina mají velkou cenu pro společnost, a proto jeví o rodinu velký zájem. Dokladem toho může být mnoho biskupských synod věnovaných rodině a manželství. Adhortace podotýká, že Boží plán s manželstvím a rodinou se týká konkrétně muže a ženy, v běžném každodenním životě a zároveň poukazuje na to, že církve musí poznat poměry rodin a manželství v dnešní době. V manželství muže a ženy pak spatřuje znamení smlouvy Boha s lidem.¹⁵⁷

4.2 Odmítnutí právního uznání svazků homosexuálů

Na knihu Genesis rovněž odkazuje dokument *Úvaha ohledně návrhu právního uznání svazků mezi homosexuály*, vydaným roku 2003 Českou biskupskou konferencí, která poukazuje na přirozenost manželství, která je založena na vzájemné komplementaritě pohlaví a plodnosti manželského páru. Rovněž poukazuje na fakt, že manželství není libovolné spojení dvou lidí, ale právě jednoho muže a jedné ženy. S touto ideou také Bůh požehnal institutu manželství a povýšil toto spojení muže a ženy na důstojnost svátosti.

Cílem dokumentu je vyjádřit nesouhlas s legalizací svazků homosexuálů na základě argumentů, vycházejících právě z přirozených pravd ohledně manželství. Česká

¹⁵⁶ Srov. GS čl. 49 -52.

¹⁵⁷ Srov. *Familiaris consortio* čl. 1 - 4

biskupská konference se k homosexuálním svazkům v dokumentu postavila negativně, dokonce zastává názor, že existují důvody, proč se lze o homosexuálních svazcích domnívat, že jsou škodlivé pro rozvoj lidské společnosti. Dokument odkazuje na Písmo svaté, podle kterého jsou homosexuální vztahy odsuzovány, jako hřích, který je v rozporu s čistotou. Dále konstatuje, že homosexuální vztahy jsou proti společenskému řádu, jelikož u nich není možná reprodukce a výchova dětí, kterou společnost potřebuje k tomu, aby mohla i nadále přežívat a lidstvo nevymřelo. Závěrem dokument apeluje na to, že by mělo být ve veřejném zájmu, aby zákony podporovaly a chránily manželský svazek jakožto základ rodiny a celé společnosti.¹⁵⁸

V roce 2006, kdy došlo v České republice ke schválení zákona umožňujícího osobám stejného pohlaví vstoupit do registrovaného partnerství, se k této změně vyjádřil předseda Rady pro rodinu ČBK, biskup Vojtěch Církle se slovy, že je přesvědčen o nesprávnosti nového zákona.¹⁵⁹ Z výše uvedených spisů vyplývá, že církev homosexuální svazky nepodporuje, jelikož se domnívá, že homosexualita je zavrhována již v samotných biblických textech. Tuto myšlenku však vyvrací Jaroslav Lorman, podle kterého dochází ke špatnému výkladu Bible, konkrétně odkazuje na výklad příběhu z knihy Genesis, kdy k Lotovi přijdou dva andělé, kteří jsou mužského pohlaví, a on je zachrání před lidmi, kteří je chtěli sexuálně zneužít. Tato pasáž je podle katolické církve jasným důkazem odmítnutí homosexuality, ale podle Lormanu tomu tak není.

Lorman se rovněž vyjadřuje k výstupům katolické církve k otázce homosexuality a říká, že se za doby papeže Jana Pavla II. toto téma odmítalo. Církev nereagovala ani na vědecké výzkumy neteologických věd v otázkách sexuality člověka. Na rozdíl od svých předchůdců, současný papež František zaujímá opačnou strategii a snaží se otevřeně diskutovat nad vším, tedy i nad problematikou homosexuality.¹⁶⁰

4.3 Pohled církve na rodičovství a výchovu dětí

Postoj církve k otázce rodičovství a výchovy dětí je převážně součástí rozprav o manželství a rodině. Manželství je pro církev tím nejzákladnějším prvkem pro vytvoření

¹⁵⁸ Srov. *Úvaha ohledně právního uznání svazku mezi homosexuály* čl. 6-11.

¹⁵⁹ Srov. *Biskup Církle k přijetí zákona o registrovaném partnerství osob stejného pohlaví*. [online], (cit. 16. března 2016). Dostupné na WWW: <https://www.cirkev.cz/archiv/060316-biskup-cirkle-k-prijeti-zakona-o-registrovanem-partnerstvi-osob-stejneho-pohlavi>.

¹⁶⁰ ZOUBLOVÁ, A. Přiznání, které změní život. [online], (cit. Únor 2016). Dostupné na WWW: <http://www.goethe.de/ins/cz/prj/jug/the/itg/cs15216999.htm>.

rodiny a rodinu církev považuje za základní kámen celé společnosti. Můžeme tedy najít doporučení církevního sboru k otázce rodičovství a výchově dětí v kapitolách věnovaných manželství a rodině v koncilním spisu *Gaudium et spes*, v papežské encyklice *Humanae Vitae*, apoštolské adhortaci *Familiaris consortio*, apoštolské exhortaci *Amoris laetitia* a v mnoha dalších církevních dokumentech.

Apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, papeže Jana Pavla II. považuje manželství za základ pro vytvoření většího společenství, nové rodiny. Manželství, jako společenství muže a ženy je institucí, které by mělo sloužit k plazení dětí, a zároveň by v něm měly být také vychovávány. Je zde vyzdvihována manželská láska, která činí dvě bytosti jedním tělem, okamžiku, kdy se manželé stávají Božími spolupracovníky a mají jedinečný dar darovat nový život. Darování života v podobě narození dítěte je živý obraz manželské lásky a znamená jejich nerozlučné jednoty otcovství a mateřství. Dítě je Boží dar manželům, který s sebou nese radost, ale i novou zodpovědnost. Manželé, jakož to rodiče mají nelehký úkol vychovat děti a dobře je uvést do lidské společnosti. Rodiče svým dětem dávají po celý jejich život lásku, kterou děti přijímají, ale zároveň ji rodičům také dávají a chovají k nim úctu.

Rodina, by měla být společenstvím založeným na poutech těla a krve, kde vznikají hluboké citové vztahy mezi jednotlivými členy rodiny, které jsou zároveň vnitřní silou rodinné jednoty. Rodina by měla být rovněž místem, kde se všem členům rodiny dostává skutečné lásky, porozumění a vzájemné opory.¹⁶¹

Současný papež František se ve své apoštolské exhortaci *Amoris laetitia* zamýšlí nad důležitostí debaty a hledání řešení pro problémy rodiny současné doby, kterými jsou přibývající rozvody, nesezdaná soužití, nárůst drogově závislé mládeže a její kriminalita, zneužívání dětí, chudoba rodin a mnoho dalších jevů, jež znamenají úpadek tradičního modelu rodiny. Papež František varuje před vyhroceným individualismem dnešní doby, který má podle něj pravděpodobně negativní vliv na utváření rodinných vazeb a zapříčiňuje netolerantní a agresivní atmosféru uvnitř rodin. Dále poukazuje na současný stresující životní styl lidí a tlak společnosti zaměřen na mladé lidi, aby nezakládali z ekonomických důvodů rodiny, nebo je alespoň odkládali do pozdějšího věku.¹⁶²

¹⁶¹ Srov. *Familiaris consortio* čl. 4 – 61.

¹⁶² Srov. *Amoris laetitia* čl.

Stejně jako předchůdci papeže Františka i on ve své exhortaci vyzdvihuje svátost manželství a jeho přirozenou povahu zaměřenou k plazení dětí. Narození dítěte je podle něj největším darem, kterého se manželskému páru může dostat. Tento dar podle něj svěřuje Bůh matce a otci, kteří jej nejprve přijmou a po jeho narození o něj od první chvíle pečují. Těhotné ženy pak vyzívá, aby o sebe pečovaly a radovaly se, jelikož dítě, které nosí, si tuto radost zaslouhuje. Papež František rovněž zdůrazňuje práva dětí, jako jsou přirozené právo na matku a otce, jejich lásku a důstojné jednání. Rodiče by měli být svým dětem dobrými vzory a měli by jim předávat kladné společenské hodnoty. Matky papež František vidí jako ochránkyně dětí, které pomáhají budovat dětskou důvěru ke světu, která je velmi důležitá pro rozvoj sebeúcty, důvěrnosti a empatie. Zároveň ale neopomíná roli otce, která je pro rozvoj dítěte stejně nezbytná, jako role matky. Přítomnost obou rodičů, matky i otce považuje za nejvhodnější prostředí pro zrání dítěte.¹⁶³

K fenoménu homosexuality se papež František vyjadřuje krátce, zdůrazňuje respektování lidské důstojnosti každého člověka, bez ohledu na jeho sexuální orientaci. Měli bychom – dle Františka – homosexuálně orientované osoby přijímat s úctou a nedopouštět se vůči nim žádné nespravedlivé diskriminace, obzvláště pak násilí a agrese. Navzdory přijetí homosexuálních osob nelze hovořit o souhlasu s povýšením svazků homosexuálně orientovaných osob na rovinu manželské instituce, jelikož tyto svazky nemají žádný základ podobný s manželstvím muže a ženy, jenž je Božím záměrem pro rodinu. Papež František se tak domnívá, že společnost nemůže na církve vyvíjet tlak.¹⁶⁴

Česká biskupská konference v dokumentu *Úvaha ohledně návrhu právního uznání svazků mezi homosexuály*, vydaným roku 2003 lehce zmiňuje otázku začleňování dětí do svazků homosexuálů prostřednictvím adopcí. Domnívá se, že tímto jednáním dochází k zneužívání slabosti dětí a lze hovořit o tom, že se dopouštíme na těchto dětech násilí, když bychom je nechali umístit do prostředí, kde by dítě měli vychovávat homosexuální partneři. Takové prostředí není podle ČBK vhodné pro plnohodnotný lidský rozvoj, ba naopak se domnívá, že dětem neprospívá. Tuto praxi považuje za nemorální a v rozporu s principem dodržování práv dětí, kde stojí v popředí ochrana dítěte.¹⁶⁵

¹⁶³ Srov. *Amoris laetitia* čl. 160- 175

¹⁶⁴ Srov. TAMTÉŽ, čl. 250-251.

¹⁶⁵ Srov. *Úvaha ohledně návrhu právního uznání svazků mezi homosexuály* čl. 7.

Pokud hovoříme o právu na dítě, kterého se homosexuální páry domáhají, dostáváme se k velice kontroverzní diskuzi. Aktivisté za práva homosexuálů se domnívají, že homosexuálové mají právo na výchovu dětí a pokud jim to někdo zakazuje, jedná se o diskriminaci, kvůli jejich sexuální orientaci. Rada pro rodinu ČBK zveřejnila text věnovaný právě této otázce a zamýšlí se nad porozuměním lidským právům. Rozhodnutí nad jednotlivými případy by mělo být posouzeno vždy z pohledu na nejlepší zájem dítěte, nikoliv někoho jiného.¹⁶⁶

Jelikož homosexuální páry nemohou svými vlastními silami zplodit potomka, jsou odkázáni na náhradní formy rodičovství, kterými je asistovaná reprodukce nebo adopce. O nesouhlasu církve s adopcemi dětí homosexuálními páry bylo již zmíněno a stejný postoj zaujímá církev i vůči asistované reprodukci. Postoj církve k otázce asistované reprodukce lze najít v dokumentu *Donum vitae* (Dar života) z roku 1987, který poukazuje na důstojnost plazení a respektování lidského života od samotného zárodku a v novějším dokumentu *Dignitas personae* (Důstojnost osoby) z roku 2008 věnovanému otázkám bioetiky. Z obou dokumentů vyplývá, že církev zaujímá k otázkám asistované reprodukce negativní postoj. Nutno podotknout, že postoj církve vůči asistované reprodukci je stejný jak pro homosexuální páry, tak pro heterosexuální páry.¹⁶⁷

4.4 Rodina založená na přirozeném svazku muže a ženy

Negativní postoj církve vůči homosexuálním svazkům a výchově dětí je zcela pochopitelný, jelikož vychází z biblických textů a přirozené podstaty člověka. Přirozenost církve vidí v tradičních svazcích jednoho muže a jedné ženy, kterým je od přírody dáno plodit děti a společnými silami se o ně starat. Jsou to muž a žena, kteří dohromady vytvářejí nejvhodnější prostředí pro zdravý vývoj dětí. Prostředí, kde mají děti možnost naučit se svým genderovým rolím a seznámit se s opačnou rolí svému pohlaví.

Církev odjakživa hájila tradiční formu rodiny. Sociálním učením církve vyjadřuje tradičním rodinám podporu a snaží se varovat před negativními vlivy společnosti na rodinu. Vzhledem k tomu, že církev je institucí konzervativní a tradicionalistickou, pak

¹⁶⁶ Srov. *Rada pro rodinu: Právo na dítě?* [online], (cit. 17. března 2016). Dostupné na WWW: <<https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/160316rada-pro-rodinu-pravo-na-dite>>.

¹⁶⁷ Srov.

jakákoli deviace od výše uvedeného modelu rodiny, je z pohledu církve nežádoucí. Přestože církev své postoje čas od času přehodnocuje, lze s notnou dávkou jistoty předpokládat, že z pohledu církve bude matka samoživitelka či dva muži vychovávající dceru ještě dlouhou dobu nežádoucím a nepřijatelným modelem rodiny.

Závěr

Cílem práce jsem si stanovila uvést čtenáře do problematiky homosexuálních rodin, seznámit čtenáře s možnou kritikou výchovy dětí homosexuálními páry a na základě prostudované literatury tuto kritiku podpořit nebo naopak vyvrátit. Zároveň také konfrontovat vědecké poznatky prezentované z odborných zdrojů ve čtvrté kapitole s přístupy křesťanské etiky.

V případě prvního vytyčeného cíle jsem došla k závěru, že i když je téma homosexuálních rodin pro některé lidi citlivým tématem, ze statistických zdrojů vyplývá, že v řadě civilizovaných států včetně České republiky, nalézáme rodiny, v nichž vyrůstají

nezletilé děti s homosexuálními rodiči. V České republice se konkrétně jedná o 927 závislých dětí. Z tohoto důvodu se domnívám, že danou problematiku nelze přehlížet, ale je naopak nutné nad ní vést objektivní debatu.

Hlavní problém, který homosexuální páry shledávají, spočívá v domnění, že jsou jim upírána některá práva, jako je vstup do manželství nebo výchova dětí. Zde je na místě opět se ptát, zda lze hovořit o právech v přirozenoprávním slova smyslu. Z etického a křesťanského hlediska o nich rozhodně mluvit nemůžeme, jelikož manželství je svátost, spojující život muže a ženy, za účelem plození a výchovy dětí. Právě jeden muž a jedna žena byli Spasitelem předurčeni pro manželství z podstaty jejich přirozenosti a kompatibility pohlaví.

Jelikož homosexuální páry nejsou od přírody stvořeny k reprodukci, musely by využít buďto asistovanou reprodukci nebo zažádat o jednu z forem náhradní rodinné péče. V případě asistované reprodukce křesťanská etika nepřipouští takové jednání, a to jak pro homosexuální, tak pro heterosexuální páry. Co se týče náhradní rodinné péče v podobě pěstounské péče nebo adopce je nutné brát vždy v potaz především blaho dítěte, ne jen dospělého jedince.

Blaho dítěte je nebo by respektive mělo být klíčovou otázkou při posuzování správnosti umístění dítěte do péče homosexuálních rodičů. Tuto otázku si musíme klást nejenom v souvislosti s teologií a křesťanskou etikou, sociální prací, psychologií ale i v souvislosti s právní vědou. Zákonodárce si při tvorbě právních norem musí položit

otázku, zda je žádoucí, legitimní a správné učinit ty, které formy homoparentality legálními.

Pakliže hovoříme o právních aspektech výchovy dětí homosexuálními páry, lze říci, že právní úprava jednotlivých právních řádů je významným způsobem diverzifikována. Zatímco v právních rádech států založených na principech práva Šaría je obecně vzato idea homoparentality nepřipustná. Lze obecně říci, že právní řády států založených na principu common law nebo civil law nejsou v tomto ohledu tak restriktivní. Z hlediska benevolence právních řádů k problematice homoparentality nutno uzavřít, že nejbenevolentnější jsou státy v euroatlantické oblasti. Na základě klíčového precedentu nejvyššího soudu USA z roku 2015 v kauze *Obergefell v. Hodges* nejvyšší soud USA shledal, že je ústavně garantovaným právem každého dospělého jedince bez ohledu na sexuální orientaci uzavřít manželství. V důsledku tohoto světově přelomového judikátu, mohou gayové a lesby všech padesáti států federace nejenom manželství, ale též adoptovat dítě. Podobným způsobem reagovali v uplynulých letech normotvůrci některých států Evropské unie. Namátkou lze zmínit, že homosexuálové mají možnost uzavřít manželství a adoptovat dítě například ve Velké Británii, Nizozemsku, Francii či Irsku. Zcela určitě není bez zajímavosti, že v Irsku jakožto v zemi s enormním podílem římsko-katolických věřících byly výše uvedené možnosti homosexuálů schváleny ve všelidovém hlasování.

Pokud jde o právní úpravu výchovy dítěte homosexuálními páry v tuzemsku, je nutno zmínit, že manželství mezi osobami stejného pohlaví není možné uzavřít, když ust. § 655 Občanského zákoníku stanovuje, že manželství je trvalý svazek *muže* a *ženy*, vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Osvojit dítě tj. přijmout jej za vlastní může v tuzemsku jedinec nebo manželé. Je tedy zřejmé, že nemohou-li homosexuálové vstoupit do manželství, pak nemohou jako pár adoptovat dítě. Žije-li například žena – matka dítěte ve společné domácnosti se svojí přítelkyní respektive se svou registrovanou partnerkou, přítelkyně nebo respektive registrovaná partnerka nikdy nemůže získat k dítěti rodičovská práva. Podobným způsobem český právní řád přistupuje k asistované reprodukci a náhradnímu mateřství. Lze tedy uzavřít, že český právní řád není tak benevolentní v otázce homoparentality, jako například USA nebo Velká Británie, na druhou stranu můžeme říci, že nejsou v tuzemsku homosexuální páry žádným způsobem diskriminovány. V případě, že by zákonodárce měl uvažovat o úpravě recentního právního stavu, je potřeba případné změny a jejich legitimitu odůvodnit přesvědčivým

způsobem založeným na empirickém poznání exaktních věd (zejména dětské psychologie).

V návaznosti na výše uvedené je nutno zmínit, že problematice výchovy dětí homosexuálními páry se v uplynulých desetiletích věnovala pozornost v oboru psychologie. Nejrozsáhlejší výzkumy na toto téma byly prováděny ve Spojených státech a Velké Británii. Autoři výzkumů si kladli za cíl zodpovědět otázky související s homoparentalitou, zejména zda výchova dítěte homosexuálním párem nějakým způsobem ovlivňuje sexuální orientaci dítěte, zda má nějaký vliv na jeho edukabilitu, na jeho vztahy s vrstevníky a celkově na jeho socializační schopnosti, zda je výchova dítěte homosexuálním párem v zájmu dítěte. V této práci citované psychologické výzkumy neshledali souvislost mezi sexuální orientací rodičů a sexuální orientací dětí, že tyto výzkumy nepotvrdily negativní dopad výchovy stran homosexuálních párů na edukabilitu a socializační schopnosti dětí. Je však nutno zmínit, že u některých dětí zejména ženského pohlaví se v případě některých výzkumů projevila absence druhého genderového vzoru. Příkladem můžeme uvést, že dívky vychovávané dvěma ženami, měly tendence napodobovat mužské role, například při volbě povolání nadstandardně často volily povolání častěji zastávaná muži, jako například právník nebo manažer. V souvislosti s psychologickými výzkumy tak můžeme shrnout, že negativní dopady homoparentality na dítě nebyly spolehlivě prokázány.

Otázku, zda je výchova homosexuálním párem v nejlepším zájmu dítěte posuzuje každá z v této práci detailněji zmíněných společensko-vědních disciplín diametrálně odlišně. Pro každý ze závěrů lze najít přesvědčivé argumenty i protiargumenty. S ohledem na výše uvedené nelze ani na podkladě vědeckých publikací dojít k jednoznačnému závěru.-

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

APOŠTOLSKÁ ADHORTACE JANA PAVLA II., *Familiaris consortio*. Praha: ZVON, 1992. ISBN 80-7113-067-2.

ADKINS, L., ADKINS, R. *Antický Řím: encyklopedická příručka*. Praha: Slovart, 2012. ISBN 978-80-7391-579-7.

ATKINSON, R. L. *Psychologie*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-640-3.

BALL, C. A. *Same-Sex Marriage and Children, a Tale of History, Social Science, and Law*, Oxford: Oxford University Press, ISBN: 9780190628598

BOWLBY, J. *Vazba*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-670-4.

BRUNDAGE, J., *Law, sex and and Christian Society in Medieval Europe*. Chicago: University of Chicago, 2009. ISBN 0226077896

CRUZ, Peter de. *Family law, sex, and society: a comparative study of family law*. London: Routledge, 2010. ISBN 978-1-85941-638-9.

ESKRIDGE, W. N., *A History of Same Sex Marriage*. Boston: Faculty Scholarship Series Paper 1504, 1993.

GOLDBERG, A. E. *Lesbian and Gay Parents and Their Children*

FRÝDEK, M. *Právní, náboženské a politické aspekty starověké římské rodiny*. Ostrava: Key Publishing, 2012. ISBN 978-80-7418-157-3.

HARTL, P., HARTLOVÁ, H., *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.

HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1168-3.

HERRING, J. *Family law*. 6th ed. Harlow, England: Pearson, 2013. Longman law series. ISBN 978-1-4479-2314-5.

HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kolektiv. *Rodinné právo*. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-552-7.

KATZ, S. *Family law in America*. Second edition. Oxford: Oxford University Press, 2015. ISBN 978-0-19-975922-4.

KERRIGAN, M. *Temná historie římských císařů: od Julia Caesara k pádu Říma*. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-513-5.

MACELA, M., HOVORKA, D., KŘÍSTEK, A. a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, ISBN 978-80-7478-727-0.

MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: portál, 2008. ISBN 978-80-7367-504-2.

- MATĚJČEK, Z. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-304-8.
- MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548
- MATOUŠEK, O. a kol. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. přepracované vydání. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-86429-19-9.
- MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha: SLON, 1999. ISBN 80-85850-75-3.
- NAKONEČNÝ, M. *Psychologie, přehled základních oborů*. Jihlava: Triton, 2011. ISBN 978-80-7387-443-8.
- MORUS, *Světové dějiny sexuality*. Vyd. 3., Praha: IKAR, 2007. ISBN 978-80-249-0887-8.
- NEILL, J. *The origins and role of same-sex relations in human Societies* 2009, McFarland & Company Inc. Publishers.
- NOVOTNÁ, V., PRŮŠOVÁ, L. *K vybraným otázkám osvojovaných dětí*. Praha: LINDE, 2004. ISBN 9-788086-131566.
- NOVOTNÝ, P., IVIČIČIVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I. *Nový občanský zákoník, rodinné právo*. Praha: GRADA, 2014. ISBN 978-80-247-567-2.
- O'CONNOR, E. *The Gay Baby Boom - The psychology of gay parenthood*. New York: NYUPRESS, 2002. ISBN 978-0-8147-4261-7.
- PAUKNEROVÁ, *Rekodifikované mezinárodní právo soukromé*
- PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*. 4. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0872-3.
- RAFFALT, Reinhard. *Velcí římsí císaři*. Praha: NS Svoboda, 2001. ISBN 80-205-1019-2.
- SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál. 2001. ISBN 80-7178-559-8.
- THOROVÁ, K. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6.
- TRPIŠOVSKÁ, *Ontogenetická psychologie*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. 2006. ISBN 9788070447925.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie – Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.
- WEISS, P. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-0929-5.
- WELSTEAD, Mary a Susan EDWARDS. *Family law*. 4th ed. Oxford: Oxford University Press, c2013. Core text series. ISBN 978-0-19-966420-7.
- ZUKLÍNOVÁ, M., DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J. a kol.: *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN 978-80-7552-187-3.

Použité zákony

Zákon č. 115/2006 Sb. *o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů*

Zákon č. 89/2015 Sb. *Občanský zákoník*

Zákon č. 359/1999 Sb. *o sociálně-právní ochraně dětí*

Francie

CC - Code civil (Občanský zákoník)

Code de la santé publique (Kodex veřejného zdraví)

Judikatura

Judikatura v ČR

Nález Ústavního soudu ze dne 14. 6. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15

Rozsudek okresního soudu v Prostějově ze dne 5. 11. 2014, sp. zn. 0 Nc 4714/ 2015

Judikatura v USA

Order of United States district court Southern District of Mississippi Northern division dated March 31, 2016 Civil Action NO 3:15cv578-DPJ-FKB

Judgement of the Supreme Court of The United States on Obergefell et Al. V. Hodges, Director, Ohio Department of Health, Et Al. Dated June 26, 2015, 576 US (2015)

Odborné články

FARR, R., FORSELL, S., and PATTERSON, C. *Parenting and Child Development in Adoptive Families: Does Parental Sexual Orientation Matter?*

AMERICAN PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION, *Lesbian & Gay Parenting*, Washington DC., Public Interest Directore

Internetové zdroje

AENGUS, C., ITABORAHY, *State – Sponsored Homophobia, A World Survey of Laws: criminalisation, protection and recognition of same-sex love*, [online], (cit. May 2015). Dostupné na WWW:

<http://old.ilga.org/Statehomophobia/ILGA_State_Sponsored_Homophobia_2015.pdf>

⋮

AMERICAN ADOPTION, *How to adopt – The Domestic Adoption Process*, [online]. Dostupné na WWW: <http://www.americanadoptions.com/adopt/the_domestic_adoption_process_step_by_step?cId=56>.

CÍRKEV.CZ, *Biskup Církle k přijetí zákona o registrovaném partnerství osob stejného pohlaví*. [online], (cit. 16. března 2016). Dostupné na WWW: <<https://www.cirkev.cz/archiv/060316-biskup-cirkle-k-prijeti-zakona-o-registrovanem-partnerstvi-osob-stejneho-pohlavi>>.

CORPART, I. *Le Mariage pour tous et ses incidences sur le sort des enfants*. *AJ Famille*, s. 340. Dostupné na WWW: <http://www.dalloz.fr/documentation/lien?famille=revues&dochype=AJFAM/CHRON/2013/0072>.

ČADOVÁ, N. *Postoje veřejnosti k právům homosexuálů – červen 2016* [online]. (cit. 25. Července 2016) Dostupné na WWW: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7579/f3/ov160725.pdf.

EXHORTACE PAPEŽE FRANTIŠKA, *Amoris laetitia*. [online]. Dostupné na WWW: <<http://www.farnostsusice.cz/doc/amoris-laetitia-o-lasce-v-rodine.pdf>>.

Families and households in the UK: 2016. [online]. (cit. 4 November 2016). Dostupné na WWW: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/birthsdeathsandmarriages/families/bulletins/familiesandhouseholds/2016>.

GOVERNMENT OF THE NETHERLANDS, *Family law – same sex marriage* [online]. Dostupné na WWW: <<https://www.government.nl/topics/family-law/contents/same-sex-marriage>>.

HOLLEKIN, R., SLAATTEN, A., ANDERSSSEN, n. *A Nationwide Study of Norwegian Beliefs....*, [online]. (cit. 21 April 2011). Dostupné na WWW: <http://link.springer.com/article/10.1007/s13178-011-0049-y>.

JÍLKOVÁ, M. In: *Máte slovo – osvojování dětí homosexuály*. [televizní pořad]. ČT, (vysíláno 6. 6. 2013). Dostupné na WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/213411030520014/>>.

KING, L. W. In Yale Law chool – Lillian Goldman Law Library, *The Code of Hammurabi*, [online]. Dostupné na WWW: <<http://avalon.law.yale.edu/ancient/hamframe.asp>>.

KOHOUTOVÁ, I. *Partnerské svazky osob stejného pohlaví v České republice a v Evropě*, [online]. (cit. 24. 10. 2013). Dostupné na WWW: <<https://www.czso.cz/documents/10180/20533820/csav102413opr.pdf/952872bd-1745-4ce0-a21b-c30bbc03ef47>>.

KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, *Úvaha ohledně návrhu právního uznání svazků mezi homosexuály*. [online]. Dostupné na WWW: <https://www.cirkev.cz/Media/ContentItems/296_00296/27-svazky-homosexualu.pdf>.

LEDDY, A., GARTRELL, N. & BOS, H. In *Journal of GLBT Family Studies: Growing Up in a Lesbian Family: The Life Experiences of the Adult Daughters and Sons of Lesbian Mothers*, [online]. (cit. 2012). Dostupné na WWW: <https://www.nllfs.org/images/uploads/pdf/growing-up-in-a-lesbian-family.pdf>.

OFFICE FOR NATIONAL STATISTICS, *How have marriage of same sex couples affected the number of civil partnership formations, and how many couples have converted their partnership into a marriage?* [online], dostupné na WWW: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20160105160709/http://www.ons.gov.uk/ons/rel/vsobl/marriages-in-england-and-wales--provisional-/for-same-sex-couples--2014/sty-for-same-sex-couples-2014.html>.

OFFICE FOR NATIONAL STATISTICS, *Families and households in the UK: 2016*. [online], (cit. 4 November 2016). Dostupné na WWW: <<https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/birthsdeathsandmarriages/families/bulletins/familiesandhouseholds/2016>>.

PASTORÁLNÍ KONSTITUCE, *Gaudium et spes*, [online]. Dostupné na WWW: http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19651207_gaudium-et-spes_cs.html>.

PECHOVÁ, O. *Homofobie, heterosexismus, diskriminace sexuálních minorit?* [online], dostupné na WWW: <http://www.mkc.cz/uploaded/antidiskriminace/Homofobie.pdf>.

TRAMPOTOVÁ, O. *Homosexuálové a adopce*. [online], (cit. 28. Března 2011). Dostupné na WWW: <<https://psychologie.cz/homosexualove-adopce/>>.

THE NATIONAL ARCHIVES, *Office for National Statistics* [online], (cit. 20 October 2015). Dostupné na WWW: <<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20160105160709/http://www.ons.gov.uk/ons/rel/vsobl/marriages-in-england-and-wales--provisional-/for-same-sex-couples--2014/sty-for-same-sex-couples-2014.html>>.

THE WILLIAMS INSTITUTE, UCLA School of Law, *Same – sex Data & Demographics* [online], dostupné na WWW: <http://williamsinstitute.law.ucla.edu/visualization/lgbt-stats/?topic=SS#density>.

ZOUBLOVÁ, A. *Přiznání, které změni život*. [online], (cit. Únor 2016). Dostupné na WWW: <http://www.goethe.de/ins/cz/prj/jug/the/itg/cs15216999.htm>.

Seznam použitých zkratk

CC – Code civil

ČR – Česká republika

GS – Gaudium et spes

Tzv. - takzvaně

Abstrakt

DOLEŽALOVÁ, M. *Náhradní rodinná péče a výchova dětí homosexuálními páry z pohledu práva, psychologie a křesťanské etiky*. České Budějovice 2017. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra etiky, psychologie a charitativní práce. Vedoucí práce doc. Jindřich Šrajer, Dr. theol.

Klíčová slova: homoparentalita, adopce, registrované partnerství, sexuální orientace, vývoj.

Diplomová práce je věnována výchově dítěte homosexuálními páry a její analýzy z pohledu právního, pohledu psychologického a z pohledu křesťanské etiky. Cílem práce je na základě studia odborné literatury týkající se možnosti výchovy dětí homosexuálními páry analyzovat uvedenou problematiku a případně najít odpověď na opodstatněnost či neopodstatněnost k jednotlivým přístupům k homoparentalitě. Stranou nezůstane ani prezentace stanoviska křesťanské etiky k rozebíranému tématu

Abstract

Key words: homoparentality, adoption, registered partnerships, sexual orientation, development

This thesis deals with upbringing of children by homosexual couples and its analysis through the legal perspective, psychological perspective and through the perspective of Christian ethics. The aim of the thesis is with regard to researched literature on the possibilities of the upbringing of children by homosexual couples to analyse the above mentioned topic, and possibly to find an answer to if the existing approaches to homoparentality are justifiable or not. The presentation of the approach of Christian ethics to the respective topic will not be left out.

